2024

Αντώνης Π. Άργυρός

Προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος

ΑΘΗΝΑ 9 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

Αναγκαία η Συνταγματική αναθεώρηση

Προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος.

Αντώνη Π. Αργυρού

Δικηγόρου ΑΠ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στην εργασία αυτή γίνεται προσπάθεια να παρουσιασθεί η συνολική πρόταση μου για την επικείμενη συνταγματική αναθεώρηση παρουσιάζονται τα ακόλουθα θέματα**:**

- Α. Εισαγωγικά: Η επόμενη συνταγματική αναθεώρηση:

1.Το Πολίτευμα της Εθνεγερσίας, 2.Σημαντικές στιγμές στην Συνταγματική μας ιστορία, 3.Ζητήματα αναθεώρησης,4.Οι αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975-2019,5.Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975,6.Οι Αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975,7. Απαιτείται νέα αναθεώρηση του Συντάγματος,8.Τα χαρακτηριστικά της πρότασης.

- Β.- Προτεινόμενες για Αναθεώρηση διατάξεις του Συντάγματος. Σημαντικά ζητήματα που αφορούν την Αναθεώρηση:
- 1.Η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης
- Ι. Επιλογή της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης (άρθρο 90 Σ

  Η επιλογή Αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων:

  ii. Θητεία

iii.- Όριο ηλικίας δικαστικών λειτουργών (άρθρο 88 § 5 Σ)
II.- Κατάργηση κάθε ελέγχου του Υπουργού Δικαιοσύνης
III. Ο έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων

1.ΑΕΔ
2.Ο διάχυτος έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων
IV. Διαφάνεια στη Δικαιοσύνη
δ. Θεσμοθέτηση του «Ανωτάτου Συμβουλίου της Δικαιοσύνης»
ε. Λογοδοσία της Δικαιοσύνης - Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.
στ. Συμμόρφωση στις αποφάσεις ΕΔΔΑ,ΔΕΕ

- Οι αρμοδιότητες του ΠτΔ
- Εκπαίδευση
- Υπηρεσιακή Κυβέρνηση
- Άρθρο 51 Σ - Η ηλεκτρονική ψήφος στις βουλευτικές εκλογές και η ψήφος των αποδήμων:
- Η προστασία περιβάλλοντος
- Κατοχύρωση της ισότητας ευκαιριών και αξιοκρατίας (Άρθρο 4 Σ)
- Αξιοπρεπής διαβίωση
- Βουλή – Βουλευτές – Υπουργοί – Προνόμια – Δίωξη
  - Οι βουλευτές
  - Η κατάργηση κάθε μορφής προνομίου ή ασυλίας για τους βουλευτές και Υπουργούς.
  - Άρθρο 62 Σ: (Ακαταδίωκτο των βουλευτών)

- Άρθρο 86 Σ: (Δίωξη κατά μελών της Κυβέρνησης, Ειδικό Δικαστήριο)
- Δημιουργία μονίμου ειδικού δικαστηρίου
- Ασυμβίβαστο μεταξύ υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητας.

➢ Εκλογές, εκλογικός νόμος, δημοψηφίσματα

- Περιφέρειες
- .Δημοψήφισμα
- Εκλογικός νόμος:

➢ Μέτρα διαφάνειας και λοιπές ρυθμίσεις

- «Γενικός Επίτροπος της Επικράτειας»
- Δημοσιονομική πειθαρχία
- Εκλογικές δαπάνες
- Ανώτατο Συμβούλιο Δημόσιων Υπηρεσιών
- Ανεξάρτητες Αρχές
- Κατάργηση περιττών ρυθμίσεων του Συντάγματος

➢ Γ.- Επίλογος 51

Στο τέλος του βιβλίου, υπάρχει ευρετήριο περιεχομένων.

Αθήναι 9.7.2024

Αντώνης Π. Αργυρός

Αναγκαία η Συνταγματική αναθεώρηση

Προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος.

Αντώνη Π. Αργυρού

Δικηγόρου ΑΠ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ
ΣΤΗΝ ΙΕΡΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ

Ἄρθρον 124

«Ἡ Κήρυξις τῶν Δικαίων τοῦ Ἀνθρώπου καί ἡ Νομοθετική αὐτή Πρᾶξις νά χαραχθῇ ἐπάνω εἰς χαλκίνας πλάκας καί νά στέκεται εἰς τόν τόπον τῆς συναθροίσεως τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, νά γένουν τοιαῦτα ἀντίτυπα καί νά στηθοῦν εἰς ὅλας τάς πόλεις, χώρας καί χωρία τῆς Δημοκρατίας, εἰς τά μεσοχώρια, ὁποῦ κάθε ὥραν νά βλέπῃ κάθε πολίτης, εἰς τί συνίσταται ὁ θησαυρός τῆς φιλτάτης Ἐλευθερίας του».

Ρήγα Βελεστινλή: Το Σύνταγμα. Βιέννη 1797

Αναγκαία η Συνταγματική αναθεώρηση

Προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος.

Αντώνη Π. Αργυρού

Δικηγόρου ΑΠ

1.- Εισαγωγικά: Η επόμενη συνταγματική αναθεώρηση

1.1- Το Πολίτευμα της Εθνεγερσίας

Το Πολίτευμα της Εθνεγερσίας 1821 προανήγγειλε και τροφοδότησε με τις ιδέες και τις αξίες του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού το Πολίτευμα του Ρήγα Βενεστινλή «Νέα Πολιτική Διοίκησις των κατοίκων της Ρούμελης, της Μ. Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας. Υπέρ των νόμων-ελευθερίας, ισότητας, αδελφότητας και της Πατρίδος», εμπνευσμένο από τα Γαλλικά κείμενα[1] του 1793 και 1795[2], αν και δεν εφαρμόσθηκε ποτέ, είχε με τη σειρά του σημαντική επιρροή επί της πολιτικής ιδεολογίας των επαναστατημένων Ελλήνων.

---

1. Βλ. Νικολόπουλος Ι. Ηλίας, «Οι Γαλλικές διακηρύξεις των δικαιωμάτων του 18ου αι.», Εκδότης Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1991.

2. Πρόκειται για τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη της 26 Αυγούστου 1789 που προτάχθηκε στο Σύνταγμα του 1791, τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη που προτάχθηκε στο Σύνταγμα της 24 Ιουνίου 1793, το οποίο όμως δεν εφαρμόστηκε ποτέ και τη Διακήρυξη των δικαιωμάτων και καθηκόντων του ανθρώπου και του πολίτη που προτάχθηκε στο Σύνταγμα της 22 Αυγούστου 1795.

Στη διάρκεια του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, οι Εθνικές Συνελεύσεις των επαναστατημένων Ελλήνων υιοθέτησαν τρία συνταγματικά κείμενα[3]:

α) Το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδας (1.1.1822) – Σύνταγμα της Επιδαύρου

β) Ο νόμος της Επιδαύρου (1923): Η αναθεώρηση του Προσωρινού Πολιτεύματος της Επιδαύρου, στις 13 Απριλίου 1823, από τη Β' Εθνική Συνέλευση, η οποία συνήλθε στο Άστρος Κυνουρίας.

γ) Το Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδας (1827) – Σύνταγμα της Τροιζήνας. Η Γ' Εθνική Συνέλευση συνήλθε αρχικά στην Πιάδα και στη συνέχεια, στην Τροιζήνα το 1827.

Αφού εξέλεξε ομόφωνα τον Κόμη Ιωάννη Καποδίστρια «Κυβερνήτη της Ελλάδος» για επταετή θητεία, ψήφισε το «Πολιτικό Σύνταγμα της Ελλάδας».

Τα Συντάγματα της Εθνεγερσίας διακήρυσσαν το δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος και περιείχαν εκτενείς καταλόγους θεμελιωδών δικαιωμάτων, ήταν επηρεασμένα από τα γαλλικά Συντάγματα του 1793 και 1795, την Γαλλική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη, το «πολίτευμα» του Ρήγα

3. Τα Ελληνικά Συντάγματα και η Ιστορία τους (1797-1875), Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, Αθήνα 2012.

Βελεστινλή (1797) και τα Συντάγματα των Ιονίων Νήσων[4]:

α) Το Σύνταγμα του 1800, γνωστό και ως «Βυζαντινό Πολίτευμα».

β) Το «Σχέδιο Συντάγματος της Έντιμης Αντιπροσωπείας» (1801).

γ) Το «Σύνταγμα της Επτανήσου Πολιτείας» (1803), με πολλές από τις διατάξεις του προστατεύονταν οι ατομικές ελευθερίες.

δ) Το «Σχέδιο Αναθεώρησης της Συνταγματικής Πράξης της Επτανήσου Πολιτείας» (1806)[5].

1.2.- Σημαντικές στιγμές στην Συνταγματική μας ιστορία

Σημαντικές στιγμές στην Συνταγματική μας ιστορία του Ελληνικού Κράτους, υπήρξαν τα Συντάγματα του 1864, 1911, 1927, 1952 και 1975. Η αφετηρία του ισχύοντος νέου Συντάγματος της χώρας μας είναι το Σύνταγμα του 1975 που αποτελεί ουσιαστικά μια συστηματική κωδικοποίηση του συνταγματικού βίου της

---

[4] Πηγή: Τα Ελληνικά Συντάγματα και η Ιστορία τους (1797-1875), Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, Αθήνα 2012.

[5] Το Σύνταγμα που ίσχυσε στα Επτάνησα μετά την επιβολή της «βρετανικής προστασίας»-αποικίας(1815), ήταν εκείνο που καταρτίστηκε το 1817 από τον Ύπατο Αρμοστή Thomas Maitland και επικυρώθηκε από το Βρετανό Πρίγκιπα Γεώργιο. Το «Σύνταγμα των Ηνωμένων Κρατών των Ιονίων Νήσων».

Ελλάδας και των εμπειριών του εθνικού μας βίου, έθεσε τα θεμέλια της πολιτικής ομαλότητάς ενός σύγχρονου δημοκρατικού πολιτεύματος και λειτούργησε κατά τρόπο άψογο κατά το διάστημα της ισχύος του με επίκεντρο την λαϊκή κυριαρχία, την δημιουργία ενός κράτους δικαίου, την προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

> «Το Σύνταγμα του 1975 αντιμετώπισε αποτελεσματικά το συνολικό πρόβλημα της κρίσης των θεσμών που βασάνιζε τη χώρα. Ενταφίασε τον εθνικό διχασμό και εδραίωσε τη Δημοκρατία. Εξασφάλισε στη χώρα ένα ισχυρό κράτος ως εργαλείο για τη μεταρρύθμιση και την ανάπτυξη. Περιέλαβε ευρύτατη δέσμη δικαιωμάτων που συνέβαλαν στον κοινωνικό εκσυγχρονισμό. Διευκόλυνε την είσοδο της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή οικογένεια», ήταν πραγματικά πρωτοποριακό Σύνταγμα για την εποχή του6. Το Σύνταγμα λειτούργησε ικανοποιητικά και δεν δημιουργήθηκαν αντίστοιχα ζητήματα "ανωμαλίας", όπως συνέβη σε προγενέστερα Συντάγματα»[7].
>
> Η εμπειρία της κρίσης 2009-2019 ως προς τη λειτουργία του πολιτεύματος είχε ελάχιστη επιρροή στην τελευταία αναθεώρηση του Συντάγματος του 2019.

1.3.Ζητήματα αναθεώρησης

α) Πολλά ζητήματα που ρυθμίζει εξαιρετικά

---

6. Βλ. Παναγιώτη Πικραμμένου: «Ο Κ. Καραμανλής και το Σύνταγμα του 1975» εφημερίδα: «Καθημερινή», 10.03.13.

7 Βλ. Αλιβιζάτος Νίκος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010» Εκδόσεις: Πόλις.

εξαντλητικά το Σύνταγμα μας, έχουμε την άποψη ότι δεν θα έπρεπε να είναι αντικείμενα του Συνταγματικού νομοθέτη[8]. Πρέπει να αφαιρεθούν τα περιττά σημεία, ενώ χρειαζόμαστε ένα περισσότερο λιτό ουσιαστικό και ευέλικτο Σύνταγμα που θα αντιμετωπίσει τις προκλήσεις. Έχουμε την άποψη ότι: «Περιπτωσιολογικές ρυθμίσεις δεν έχουν θέση στο Σύνταγμα»[9].

β) Σε κάθε περίπτωση και με την εμπειρία των Αναθεωρήσεων του παρελθόντος, δεν χρειάζεται ο τόπος μια νέα δειλή και αναιμική αναθεώρηση[10], όπως έλεγε ο καθηγητής Αντώνης Μανιτάκης:

> «Η χώρα χρειάζεται, επειγόντως, να αλλάξει ριζικά και να προσαρμοστεί, αν θέλει να σωθεί. Για να αποφύγει τον επερχόμενο μαρασμό της, τη μοιραία γήρανσή της. Οι καιροί ου μενετοί»[11].

Εν όψει της συγκυρίας, τίθεται εξ αρχής το ζήτημα της

---

8. Όπως την διάταξη άρθρου **18 § 6 β**: «Νόμος ορίζει το όριο της ηλικίας των καθηγητών των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, εωσότου εκδοθεί ο νόμος αυτός οι καθηγητές που υπηρετούν αποχωρούν αυτοδικαίως μόλις λήξει το ακαδημαϊκό έτος μέσα στο οποίο συμπληρώνουν το εξηκοστό έβδομο έτος της ηλικίας τους», του **άρθρου 100α** «Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση και τη λειτουργία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, καθώς και τα σχετικά με την υπηρεσιακή κατάσταση των λειτουργών και υπαλλήλων που υπηρετούν σε αυτό … Στο κύριο προσωπικό του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 88 παράγραφοι 2 και 5 και 90 παράγραφος 5», **άρθρου 92** «**4. Οι υπάλληλοι των υποθηκοφυλακείων είναι δικαστικοί υπάλληλοι. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών είναι μόνιμοι εφόσον υπάρχουν οι σχετικές υπηρεσίες ή θέσεις. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου έχουν αναλογική εφαρμογή και σε αυτούς.

5. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους και οι λοιποί μόλις συμπληρώσουν το όριο που προβλέπει ο νόμος».

9. Βλ. Καθηγητής Φ. Σπυρόπουλος Πρακτικά ημερίδων ενώσεως τέως βουλευτών, Αθήναι 2010 σ. 60.

10. Οι εκάστοτε Αναθεωρήσεις ξεκινούν με ένα μεγάλο αριθμό άρθρων και τελικά ολοκληρώνεται η διαδικασία με ελάχιστα μη ουσιώδη ζητήματα.

11. Βλ. Αντώνης Μανιτάκης, «Αλλαγές συνταγματικές, χωρίς αναθεώρηση» εφημ. «Καθημερινή» 13.3. 2016.

αναγκαιότητας και της σκοπιμότητας κίνησης της αναθεωρητικής διαδικασίας. Είναι αναγκαία να αναδειχθούν τα ζητήματα που έχουν ανακύψει κατά την εφαρμογή του ισχύοντος Συντάγματος και να προταθούν λύσεις που θα υιοθετήσει ο Συνταγματικός νομοθέτης. Η νέα συνταγματική Αναθεώρηση χρειάζεται ομοψυχία, συναινέσεις και γενναιότητα, ώστε η εθνική αυτή προσπάθεια να έχει τελικά ουσιαστικό περιεχόμενο[12].

1.4. Οι αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975-2019

1.4.1.- Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975

Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 ψηφίστηκε στις 7 Ιουνίου 1975 (άρχισε να ισχύει από τις 11 Ιουνίου 1975) από την Ε΄ Αναθεωρητική βουλή και με αυτό καθιερώθηκε ως πολίτευμα η Προεδρευομένη κοινοβουλευτική δημοκρατία.

Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 συμπληρώνει το 2025 πενήντα χρόνια ζωής, αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, το Ψήφισμα της 27ης Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων και το Ψήφισμα της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ

[12] Χαρ. Χρυσανθάκη, Η σχέση κράτους– πολίτη: Μια ασύμπτωτη σχέση; εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 1996.

187/Α'/28.11.2019. Το Σύνταγμα δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Α 211/24.12.2019.

Η διαδικασία της αναθεώρησης προβλέπεται στο άρθρο 110 του Συντάγματος[13] και στο άρθρο 119 του Κανονισμού της Βουλής. Σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 110 § 6):

> «Δεν επιτρέπεται αναθεώρηση του Συντάγματος πριν περάσει πενταετία από την περάτωση της προηγούμενης[14]»

και συνεπώς μετά τη συμπλήρωση του χρόνου αυτού είναι δυνατή η έναρξη της διαδικασίας για μια νέα αναθεώρηση[15]. Ευκταίο θα ήταν να αντιμετωπισθεί συνολικά το ζήτημα των διατάξεων για την αναθεώρηση και ειδικά χρειάζεται νέα επεξεργασία η ρύθμιση για τις

---

13. «1. Οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση, εκτός από εκείνες που καθορίζουν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος, ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, καθώς και από τις διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 1, 4 παράγραφοι 1, 4 και 7, 5 παράγραφοι 1 και 3, 13 παράγραφος 1 και 26.

2. Η ανάγκη της αναθεώρησης του Συντάγματος διαπιστώνεται με απόφαση της Βουλής που λαμβάνεται, ύστερα από πρόταση πενήντα τουλάχιστον βουλευτών, με πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της σε δύο ψηφοφορίες που απέχουν μεταξύ τους έναν τουλάχιστον μήνα. Με την απόφαση αυτή καθορίζονται ειδικά οι διατάξεις που πρέπει να αναθεωρηθούν.

3. Αφού η αναθεώρηση αποφασιστεί από τη Βουλή, η επόμενη Βουλή, κατά την πρώτη σύνοδό της, αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των μελών της σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις.

4. Αν η πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος έλαβε την πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, όχι όμως και την πλειοψηφία των τριών πέμπτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2, η επόμενη Βουλή κατά την πρώτη σύνοδό της μπορεί να αποφασίσει σχετικά με τις αναθεωρητέες διατάξεις με την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των μελών της.

5. Κάθε ψηφιζόμενη αναθεώρηση διατάξεων του Συντάγματος δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως μέσα σε δέκα ημέρες αφότου επιψηφιστεί από τη Βουλή και τίθεται σε ισχύ με ειδικό ψήφισμά της.

6. Δεν επιτρέπεται αναθεώρηση του Συντάγματος πριν περάσει πενταετία από την περάτωση της προηγούμενης».

14. Η διάταξη της § 6 του άρθρου 110Σ δεν αναθεωρείται.

15. Σπ. Βλαχόπουλος, Η σχέση των δύο Βουλών στη συνταγματική αναθεώρηση πηγή: https:// www.constitutionalism.gr/vlahopoulos-shesi-2-voulon -anatheorisi/

απαιτούμενες πλειοψηφίες και τις αναγκαίες συναινέσεις. Είναι φαινόμενο στην περίπτωση που η προτείνουσα Βουλή συγκεντρώσει πλειοψηφία 180 ψήφων σε υπό αναθεώρηση διάταξη και η αποφασίζουσα βουλή με απλή πλειοψηφία ανατρέψει ή διαμορφώσει νέες διατάξεις αντίθετες ενδεχομένως από την αρχική πρόταση. Θα ήταν μια εξαιρετική ευκαιρία για τον Τόπο αν το πολιτικό μας σύστημα δεχόταν η αναθεωρητική διαδικασία να ήταν πρωτοβουλία προερχομένη και από τον λαό (π.χ. από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τους Επαγγελματικούς Συλλόγους όπως ΔΣΑ, ΤΕΕ, Οικονομικό Επιμελητήριο, ΓΕΣΣΕ, ΑΔΕΔΥ κ.λπ.).

Το Σύνταγμα του 1975[16] περιείχε εξαρχής ευρύ κατάλογο ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις των καιρών και παραχωρούσε σημαντικές εξουσίες στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Το κράτος δικαίου προστατευόταν αποτελεσματικώς, ενώ προβλεπόταν και η συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς και – εμμέσως – στην τότε ΕΟΚ.

16. Βλ. Πρακτικά της Βουλής: 1. Βουλή των Ελλήνων - Ε' Αναθεωρητική. Πρακτικά των συνεδριάσεων των υποεπιτροπών της επί του Συντάγματος 1975 Κοινοβουλευτικής Επιτροπής, Αθήναι, Ιούλιος 1975.2. Βουλή των Ελλήνων - Ε' Αναθεωρητική. Επίσημα Πρακτικά της Ολομέλειας της Επιτροπής του Συντάγματος 1975, Αθήναι 1975.Βουλή των Ελλήνων - Ε' Αναθεωρητική. Πρακτικά των συνεδριάσεων της Βουλής επί των συζητήσεων του Συντάγματος 1975, Αθήναι, 1975. Βουλή των Ελλήνων - Ε' Αναθεωρητική. Σύνταγμα 1975: Διάταξις κατ' άρθρον επισήμων σχεδίων - τροπολογιών - ψηφισθέντος τελικού κειμένου, Αθήναι, 1976.

1.4.2.-Οι Αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975

Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 υπέστη, κάποιες άστοχες προσπάθειες αναθεωρήσεως του, ενώ αναθεωρήθηκε κατά διαστήματα (1986, 2001, 2008, 2019).

1.4.2.1.- Με την **Αναθεώρηση το 1986**[17] συντελέστηκε εν όψει και της τότε πολιτικής συγκυρίας, η παντελής αποδυνάμωση[18] των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας[19] και επήλθε μεταβολή του συστήματος σε «Πρωθυπουργοκεντρικό»[20].

1.4.2.2.- **Η Συνταγματική Αναθεώρηση του 2001**[21] που ήταν πολύ εκτεταμένη, δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η Συνταγματική Αναθεώρηση του 2008 από την Η' Αναθεωρητική Βουλή[22], ουδέν ουσιαστικό προσέφερε. Η αναθεώρηση περατώθηκε με τη δημοσίευση του από 27.5.2008 σχετικού ψηφίσματος στο ΦΕΚ, η οποία

---

17. Βλ. Μάνεσης Αριστόβουλος: Η συνταγματική αναθεώρηση του 1986, Παρατηρητής, 1989.

18. Βλ. Πηνελόπη Φουντεδάκη, Συνταγματικό Δίκαιο ΙΙ (Πολιτικοί Θεσμοί) - Πανεπιστημιακές παραδόσεις 2011 ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΙΙ (ΠΟΛΙΠΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ) «Το εύρος των προεδρικών αρμοδιοτήτων αποτέλεσε το αντικείμενο της αναθεώρησης του 1986, κατά την οποία αυτές μειώθηκαν δραστικά. Η αναθεώρηση κινήθηκε προς την κατεύθυνση του κοινοβουλευτικού χαρακτήρα του πολιτεύματος, αίροντας ρυθμίσεις που ενίσχυαν υπερβολικά τον πολιτευματικό ρόλο του αρχηγού του κράτους, χωρίς όμως να επιτύχει την ενδυνάμωση του Κοινοβουλίου. Προκάλεσε, έτσι, την υπερβάλλουσα ενίσχυση του πρωθυπουργοκεντρικού στοιχείου του πολιτεύματος, ανατρέποντας κάθε είδους αντίβαρο στην πολιτική εξουσία του Πρωθυπουργού.»

19. Βλ. Φιλ. Σπυρόπουλος: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ως «ρυθμιστής του πολιτεύματος», Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1990.

20. Βλ. Γ. Κατρούγκαλου, «Από τη Γ' στη Δ' Ελληνική Δημοκρατία» σε Έντυπη Έκδοση «Ελευθεροτυπία», Σάββατο 9.2.2013.

21. Στο Συνταγματικό Δίκαιο του καθηγητή Φ. Σπυρόπουλου (εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2006) σ. 348 αναφέρεται ότι: «Στην Αναθεώρηση του 2001 δεν τέθηκε ζήτημα ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων του Προέδρου. Σιωπηρώς έγινε δεκτός ο περιορισμός τους το 1986».

22 Βλ. Πρ. Παυλόπουλος: Το βιβλίο: Αναθεώρηση του Συντάγματος - Υπό το πρίσμα της κοινοβουλευτικής εμπειρίας. Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη (2010), του ιδίου, Το δημόσιο δίκαιο στον αστερισμό της οικονομικής κρίσης, Εκδοτικός Οίκος Α. Α. Λιβάνη (2013).

έγινε στις 2.6.2008.

1.4.2.3.- **Η Αναθεώρηση του Συντάγματος 2019** ολοκληρώθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2019[23] (Το Σύνταγμα δημοσιεύθηκε σε ΦΕΚ Α 211/ 24.12.2019).

Πρόκειται για την πέμπτη κατά σειρά αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος του 1975, η οποία ολοκληρώθηκε με το ψήφισμα της Θ΄ Αναθεωρητικής Βουλής της 25ης Νοεμβρίου 2019.

Ειδικότερα, εγκρίθηκαν οι ακόλουθες εννέα από τις προς συζήτηση αναθεωρητικές προτάσεις:

1) Το άρθρο **32 § 4** Συντάγματος που **αποσυνδέει την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας από την διάλυση της Βουλής**. Η σημαντικότερη αλλαγή είναι η αποσύνδεση της διάλυσης της Βουλής σε περίπτωση μη εκλογής ΠτΔ την τρίτη φορά. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 32 του νέου Συντάγματος, γίνονται 5 ψηφοφορίες, οι πρώτες δύο με 200 ψήφους και η τρίτη με 180 ψήφους. Εάν μετά από τρείς ψηφοφορίες δεν εκλεγεί ο Πρόεδρος, η τέταρτη θα απαιτεί 151 ψήφους και η Πέμπτη εκλέγεται Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκείνος που συγκέντρωσε τη σχετική πλειοψηφία.

2) Το άρθρο **54 § 4** Συντάγματος που αφορά στην **ψήφο των Ελλήνων που διαμένουν στο εξωτερικό.**

3) Το άρθρο **86 § 3** Συντάγματος, **περί ευθύνης**

23. Βλ. Ψήφισμα της 25ης Νοεμβρίου 2019 της Θ΄ Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.

υπουργών. Με την αναθεώρηση καταργείται η σύντομη αποσβεστική προθεσμία και έτσι τα αδικήματα των υπουργών θα έχουν πια τον ίδιο χρόνο παραγραφής με αυτά των υπολοίπων πολιτών.

4) Το άρθρο **62** Συντάγματος που αναφέρεται στον **περιορισμό της βουλευτικής ασυλίας** αποκλειστικά για τα κοινοβουλευτικά καθήκοντα που σχετίζονται με τη βουλευτική ιδιότητα εντός ή εκτός Βουλής.

5) Το άρθρο **68 § 2** Συντάγματος, με το οποίο δίνεται για πρώτη φορά το δικαίωμα στη κοινοβουλευτική μειοψηφία να προτείνει Εξεταστική Επιτροπή, με την υπογραφή 10 βουλευτών.

6) Το άρθρο **101α** Συντάγματος, το οποίο προβλέπει την **εκλογή των μελών των Ανεξάρτητων Αρχών** με τα 3/5 της Διάσκεψης των Προέδρων, αντί των 4/5 που ισχύει σήμερα.

Το άρθρο **73** Συντάγματος για την **λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία**, δηλαδή τη δυνατότητα πολιτών να υποβάλουν προτάσεις νόμων για να συζητηθούν στη Βουλή.

Το άρθρο **21** § 1 Συντάγματος, που αφορά στην **συνταγματική διασφάλιση του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος**.

Το άρθρο **96 § 5** Συντάγματος, που αφορά τα **στρατιωτικά δικαστήρια**[24].

---

24. «5. Τα στρατιωτικά δικαστήρια του στοιχείου α΄ της προηγούμενης παραγράφου

Δεν υπερψηφίστηκαν οι προτεινόμενες αλλαγές στο άρθρο 3 Συντάγματος για την θρησκευτική ουδετερότητα του κράτους και στα άρθρα 13, 33 και 59 Συντάγματος για την κατοχύρωση του πολιτικού όρκου και τις διακριτές σχέσεις κράτους – εκκλησίας.

Η Αναθεώρηση αυτή υπήρξε άτολμη[25] και ουσιαστικά ελάχιστα απέδωσε από τα αναμενόμενα[26].

1.5.- Απαιτείται νέα αναθεώρηση του Συντάγματος

1.5.1.-Η πολυεπίπεδη εθνική κρίση[27] (2009-2019) είναι αδιάψευστος μάρτυρας της αποτυχίας σε πολλά κρίσιμα εθνικά ζητήματα, αλλά και ταυτόχρονα παρουσιάσθηκε, ραγδαία και απρόβλεπτη μεταβολή των συνθηκών από την τελευταία αναθεώρηση (2019), αλλά και η μεταβολή του διεθνούς περιβάλλοντος[28]. Βέβαια η κρίση που προέκυψε στο παρελθόν δεν υπήρξε προϊόν των ατελειών

συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από μέλη του δικαστικού σώματος των ενόπλων δυνάμεων, που περιβάλλονται με τις εγγυήσεις λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας των λοιπών τακτικών δικαστικών λειτουργών κατά το άρθρο 87 παράγραφος 1 του Συντάγματος και εξομοιώνονται ως προς όλα με τους τακτικούς δικαστές».

25. Στην αναθεώρηση του 2018-2019 η ΝΔ πρότεινε αλλαγές σε 57 (!) άρθρα και ο ΣΥΡΙΖΑ σε 16. Τελικά, έγινε αναθεώρηση 8 διατάξεων (πλην των μεταβατικών).

26. Βλ. αναλυτικά σε Αυδίκος Γ., Παθογένειες του Συντάγματος και Αναθεώρηση, Στοχαστής, 2020, Αθήνα, Α. Μανιτακης Η μελαγχολική ελαφρότητα της Αναθεώρησης: «… μια αναθεώρηση μάταιη, άκαιρη, άτοπη, ανώφελη, πολιτικά παραπλανητική και θεσμικά αλλοπρόσαλλη: ώδινεν συνταγματικό όρος και έτεκεν μικροσκοπικόν μυν», «Καθημερινή», 04.03.2019

27. Βλ σκέψεις σε ΣτΕ (Ολ) 668/2012(Μνημόνιο) και ΕΔΔΑ Κουφάκη κατά Ελλάδος Προσφυγές υπ' αριθ. 57665/12 και 57657/12, 07.05.2013 και μελέτες σε «Μελέτες επί του Μνημονίου» εκδ ΔΣΑ 2013, ΝοΒ 2012 τεύχος 60 Δεκέμβριος 2012.

28 Οι μεταβολές του διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος, τα έντονα καιρικά φαινόμενα, η μόλυνση του πλανήτη, η απειλή για την εθνική κυριαρχία από την γείτονα χώρα, τα προβλήματα για την ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

του Συντάγματος μας κάθε άλλο μάλιστα, οφείλεται σε αρκετές περιπτώσεις στην μη τήρηση των συνταγματικών διατάξεων και των κειμένων νόμων[29], ενώ σε κάθε περίπτωση, πριν απ' όλα χρειάζεται απ' όλους και κυρίως από εκείνους που ορκίσθηκαν πίστη στο Σύνταγμα, πιστή και απαρέγκλιτη τήρηση των εκάστοτε Συνταγματικών διατάξεων και των νόμων του Κράτους[30]. Όπως έχει διατυπώσει με τρόπο κλασσικό ο Montesquieu[31], «το καλύτερο πολίτευμα είναι εκείνο στο οποίο υπάρχουν θεσμικά όρια στην υπερβολική συγκέντρωση της εξουσίας, και τα καλύτερα όρια είναι όταν τα πράγματα έχουν έτσι διευθετηθεί «ώστε η (μία) εξουσία να αναχαιτίζει την (άλλη) εξουσία».

1.5.2.- Το άρθρο 110 του Συντάγματος ορίζει ότι οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση, εκτός από εκείνες που καθορίζουν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος, ως Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, καθώς και από διατάξεις των άρθρων 2 § 1, άρθρο 4 §§ 1,4 και 7, το άρθρο 5 §§ 1 και 3, το άρθρο 13 § 1 και 26.

---

29. Βλ. Ν. Αλιβιζάτος, «Το Σύνταγμα και οι εχθροί του στη νεοελληνική ιστορία 1800-2010, Πόλις (2011)».

30. Βλ. Ν. Αλιβιζάτος, «Ποια δημοκρατία για την Ελλάδα μετά την κρίση;,» Πόλις (2013).

31. Βλ. σε άρθρο Αντώνη Μακρυδημήτρη, «Βήμα» 04.02.2001 «Οι αρμοδιότητες του Προέδρου» «Το καλύτερο πολίτευμα είναι εκείνο στο οποίο υπάρχουν θεσμικά όρια στην υπερβολική συγκέντρωση της εξουσίας».

1.6. Τα χαρακτηριστικά της πρότασης:

Α. Ο Τόπος όμως χρειάζεται ένα Σύνταγμα αντάξιο της Ιστορίας του και χρήσιμο για τη αντιμετώπιση των δυσκολιών των καιρών[32], της γήρανσης του πληθυσμού και πολλών νέων πραγματικοτήτων που έχουν ενσκήψει και έχουν μεταβάλλει δραστικά και δραματικά ενίοτε το περιβάλλον σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο και ιδίως της κλιματικής αλλαγής, της ανατροπής της παγκόσμιας ισορροπίας, την πρόοδο της επιστήμης, της τεχνολογίας και της επιχειρηματικής καινοτομίας, την ανάγκη διατήρησης ορισμένων πλευρών της παράδοσης και την εναρμόνισή τους με την ελληνική ιστορία και παράδοση, τις συγκλονιστικές μεταβολές στις σχέσεις των ανθρώπων, τη ραγδαία επέκταση της δημοκρατίας, αλλά και τις νέες απειλές που υφίσταται καθημερινά η Ελλάδα. Ο τόπος πλέον χρειάζεται οπωσδήποτε **την δραστική αναθεώρηση του Συντάγματος, αναπτυξιακό σχεδιασμό, την νέα αρχιτεκτονική του πολιτικού συστήματος και την διεύρυνση των δικαιωμάτων, την ανακατανομή του παραγόμενου νέου πλούτου και την αποκατάσταση των ίσων ευκαιριών και δικαιωμάτων στους χώρους της εργασίας.**

Β. Χαρακτηριστικά του νέου συντάγματος πρέπει να

32. Βλ όμως και την άποψη του Δημήτρη Μπελαντή «Συνταγματική αναθεώρηση, αλλαγές στη δομή του πολιτεύματος και άλλα δαιμόνια» http://ekdohi. gr/ 20 Δεκεμβρίου 2014.

είναι η **αμοιβαία λογοδοσία**[33] όλων των εξουσιών και η **αξιοκρατία** και **η διαφάνεια** λειτουργίας του πολιτεύματος. Κανείς απολύτως δεν μπορεί και δεν πρέπει να είναι υπεράνω του νόμου και κανείς δεν θα μπορεί να μένει ατιμώρητος, όπως συμβαίνει δυστυχώς σήμερα, σε πάμπολλες περιπτώσεις[34]. Ακόμα το Σύνταγμα δεν ανέχεται να παραμένουν αναποζημίωτες ζημίες που κάποιος υφίσταται από ενέργειες οποιουδήποτε κρατικού οργάνου.[35]

Γ. Το Σύνταγμα μας, με βάση την εμπειρία από την εφαρμογή του και τα αποτελέσματα των προηγούμενων αναθεωρήσεων, χρειάζεται μια συνεκτική αναθεώρηση που θα αντιμετωπίσει:

α) αποτελεσματικά την προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος

β) τις παθογένειες του τρόπου λειτουργίας του κοινοβουλευτικού συστήματος,

γ) τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο, όλων χωρίς εξαίρεση των πράξεων εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας ακόμη και της παραβίασης των διατάξεων που αφορούν στην καλή νομοθέτηση[36] ή

---

33. Βλ. Μιχάλης Ν. Πικραμένος «Η λογοδοσία των δικαστών στη δημοκρατία: δημόσια εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη» (Ευρασία, Αθήνα 2022).και Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος «Λογοδοσία Στη Δημοκρατία Και Στη Δικαιοσύνη: Συχνά Ανεπίκαιρη, Πάντοτε Απαραίτητη» σε https://www.dianeosis.org/2022/0 .

34. Βλ. ΕΔΔΑ της 20.12.2022, Μπακογιάννη κατά Ελλάδας: Η άρνηση άρσης ασυλίας Υπουργού εμποδίζει την πρόσβαση της προσφεύγουσας σε δικαστήριο (προσφ. υπ' αριθ. 31012/2019).

35. Βλ. ΣτΕ 2527/2019.

36. Βλ. Χρ. Ντουχάνης, Ο δικαστικός έλεγχος του κύρους των κανόνων δικαίου και ιδίως των κανονιστικών διοικητικών πράξεων, ΘΠΔΔ 8-9/2017, 795.

των Interna corporis[37]

δ) την Ανεξαρτησία και αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης

ε) τις προκλήσεις της νέας εποχής στ) την δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών πανεπιστημίων υπό τη μορφή μη κερδοσκοπικών φορέων (άρθρο 16 Σ) και

ζ) την προστασία του δικαιώματος στο κλίμα (άρθρο 24 Σ) και στο περιβάλλον

η) την Τεχνητή Νοημοσύνη και την 4η Βιομηχανική Επανάσταση (άρθρο 25) και τη διασφάλιση και την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου[38], όσο και τη δίκαιη κοινωνική κατανομή του παραγόμενου πλούτου.

Δ. Σε κάθε περίπτωση η Αναθεώρηση, πρέπει να γίνει[39] για την θεραπεία των σοβαρών προβλημάτων που έχουν ανακύψει και έχουν οδηγήσει στην τρομακτική νομισματική κρίση που όλοι βιώσαμε και σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να οδηγήσει στην επιβεβαίωση ή καθιέρωση δυσμενών ρυθμίσεων και πρέπει να έχει αποκλειστικό σκοπό την διεύρυνση και όχι την συρρίκνωση ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Η Αναθεώρηση δεν επιτρέπεται, ούτε μπορεί να γίνει, για να

37. Βλ. ΣτΕ 360/2017.

38. Η διαφανής και δίκαιη αντιμετώπιση των τεράστιων ηθικών ζητημάτων που αναφύονται κατά την υποκατάσταση της λήψης αποφάσεων του ανθρώπου από τις μηχανές και ιδίως της απονομής της Δικαιοσύνης από τον «φυσικό δικαστή» και βλ. Πετράκου Δ. (2020) «Τεχνητή νοημοσύνη και δικαιοσύνη. Συνταγματική θεμελίωση, κίνδυνοι και προοπτικές», Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου (ΕφημΔΔ), σ. 654

39. Βλ. Ν. Σαρρής, «Η επικείμενη αναθεώρηση του συντάγματος ως συμβολή στην αντιμετώπιση της κρίσης εμπιστοσύνης στο πολιτικό σύστημα» http:// www.seedcenter.gr/

οδηγηθούμε τελικά σε θεσμική οπισθοδρόμηση ή ακόμη και σε «εκτροπή» του νομικού μας πολιτισμού.

Ε. Η δημοσιονομική-υγειονομική κρίση, απεκάλυψε πλήρως την επιτακτική ανάγκη, για την αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος μέσω μιας νέας ουσιαστικής και δραστικής συνταγματικής Αναθεωρήσεως που δεν κατέστη δυνατή με την Αναθεώρηση του 2019. Υπάρχει, ωστόσο και η άποψη ότι δεν απαιτείται νέα Αναθεώρηση αλλά και η όχι επικρατούσα άποψη, ότι χρειάζεται κάτι πιο δραστικό της Αναθεωρήσεως του Συντάγματος, όπως η διαδικασία θέσπισης νέου Συντάγματος κι αυτό «θα μπορεί να εξασφαλιστεί» εν όψει και του άρθρου 110 § 1 Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο: «Οι διατάξεις του Συντάγματος υπόκεινται σε αναθεώρηση, εκτός από εκείνες που καθορίζουν τη βάση και τη μορφή του πολιτεύματος, ως Προεδρευόμενης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, καθώς και από τις διατάξεις των άρθρων 2 παράγραφος 1, 4 παράγραφοι 1, 4 και 7, 5 παράγραφοι 1 και 3, 13 παράγραφος 1 και 26[40]».

---

40. Οι διατάξεις αυτές είναι: Άρθρο 2 - Πρωταρχικές υποχρεώσεις της πολιτείας: 1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας. Άρθρο 4 - Ισότητα των Ελλήνων: 1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. … 4. Μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους. … 7. Τίτλοι ευγένειας ή διάκρισης ούτε απονέμονται ούτε αναγνωρίζονται σε Έλληνες πολίτες. Άρθρο 5 - Ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, προσωπική ελευθερία: 1. Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη. … 3. Η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστη. Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος. Άρθρο 13 - Θρησκευτική ελευθερία: 1. Η ελευθερία της θρησκευτικής

2.- Προτεινόμενες για Αναθεώρηση διατάξεις του Συντάγματος

2.1.- Σημαντικά ζητήματα που αφορούν την Αναθεώρηση

2.1.1.- Η *ανεξαρτησία* της Δικαιοσύνης

Η ***ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης***[41] είναι στενά συνυφασμένη με τις αλληλένδετες αρχές του Κράτους Δικαίου[42]. Αναφορά στις διατάξεις των άρθρων 90 § 5, 91 § 1β, 88 § 2, 5, 99, 100.

Η **απόλυτη καθιέρωση της Δικαστικής Ανεξαρτησίας**[43]:

α) **με την επιλογή της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης**[44] **από τις Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων και το Υπουργικό Συμβούλιο**, τροποποιούμενου σχετικά του άρθρου 90 § 5 Σ, αλλά και

συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός. Άρθρο 26 - Διάκριση των εξουσιών: 1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. 2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. 3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού.

41. Δημ. Γ. Ράϊκος, «Η αμεροληψία κατά την απονομή της δικαιοσύνης», ομιλία στην ημερίδα ΕΔΔ-ΚΕΔΙΒΑ της 3.4.2014, ανάρτηση στην ιστοσελίδα της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών.

42. Ε. Κρουσταλάκης, Η δικαστική εξουσία, η ανεξαρτησία της και η κοινή γνώμη, ΕλλΔνη 27 [1986]. 36 επ.

43. Ο Πρόεδρος του ΣτΕ Κ. Μενουδάκος προτείνει: «Γίνεται μεγάλη συζήτηση για το ποιος επιλέγει τον πρόεδρο και τους αντιπροέδρους των ανώτατων δικαστηρίων. Νομίζω ότι αυτή είναι λάθος συζήτηση, διότι πραγματικά δεν μπορεί να βρεθεί ο ιδανικός τρόπος και το ιδανικό εκλεκτορικό σώμα, το οποίο δεν θα είχε κάποιες αδυναμίες. Αυτό που πρέπει να γίνει -και είναι το τέταρτο σημείο που προτείνω-, είναι να καταργηθεί ο βαθμός του προέδρου», πηγή: www.enet.gr 12 Φεβ 2013.

44. Βλ. Γ. Κουμάντος, «Δικαιοσύνη: Ο μύθος και πραγματικότητα», Γ. Κουμάντος, Στόχος: η δημοκρατία, Αθήναι 1975, 152 επ.

β) της συμμόρφωσης της Πολιτείας στις αποφάσεις των δικαστηρίων και την

γ) αποφυγή επεμβάσεως με κάθε τρόπο στο έργο της Δικαιοσύνης.

Η Συνταγματική αναθεώρηση του 2001 προσέθεσε σημαντικά και ενδιαφέροντα στο τομέα της υπερασπίσεως των ατομικών δικαιωμάτων, **χωρίς όμως να βελτιώσει πλήρως τα προβλήματα απονομής της δικαιοσύνης**[45] και ιδίως της επιλογής της Ηγεσίας της, με την θέσπιση τετραετούς θητείας για τους Προέδρους των Ανωτάτων Δικαστηρίων. Σήμερα σε τμήμα της κοινωνίας κυριαρχεί η αντίληψη, ότι το σημερινό σύστημα επιλογής[46] της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης είναι διαβλητό, υφίσταται δε όχι γιατί εξυπηρετεί στο σύνολο του την Δικαστική Ανεξαρτησία, αλλά για να εξυπηρετεί εκάστοτε άλλες προθέσεις της πολιτικής. Η αντίληψη αυτή επιβαρύνεται από την καθυστέρηση απονομής της Δικαιοσύνης και το γεγονός ότι σημαντικές δικαστικές υποθέσεις δημοσίου ενδιαφέροντος, ατυχώς[47] περιπίπτουν ενίοτε στην πολιτική διαμάχη, με ολέθρια αποτελέσματα για την εικόνα της Δικαιοσύνης και την λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η αποτυχία της καθυπόταξης της Ηγεσίας

45. Βλ. Κ. Μποτόπουλος, «Τα Νέα», 22.7.09.

46. Βλ. Αντώνης Π. Αργυρός, «Η Δικαιοσύνη σε δοκιμασία» Ελληνική Δικαιοσύνη, τόμος 48ος, τεύχος 2ο 2007.

47 Πολλές φορές με πολιτικές σκοπιμότητες αλλά και την υπερβολική προβολή για λόγους τηλεθέασης.

της Δικαιοσύνης στα κελεύσματα της πολιτικής, επιβεβαιώνει την ανάγκη της μελέτης προσαρμογής του συστήματος με στόχο την διεύρυνση της Ανεξαρτησίας. Θα ήταν απολύτως άδικο και αναληθές να μην καταθέσουμε την άποψη ότι, η μετά το 1974 οι Ηγεσίες της Δικαιοσύνης στην πλειονότητα τους, στάθηκαν στο ύψος τους και απείχαν από επηρεασμούς από την Πολιτική Εξουσία και οι αντίθετες περιπτώσεις ελάχιστες υπήρξαν, αλλά κυρίως κατέστησαν γρήγορα δακτυλοδεικτούμενες. Έτσι και εδώ οι φορείς της Εξουσίας είναι εκείνοι που προσδίδουν με την συμπεριφορά τους το κύρος του υψηλού αξιώματος. Η Ανεξαρτησία του Δικαστή είναι το θεμέλιο του Κράτους Δικαίου, είναι τρόπος ζωής και δευτερευόντως κανόνας. Η ανεξαρτησία και η αμεροληψία των Δικαστών αποτελούν αδιαπραγμάτευτες και απαράγραπτες βασικές προϋποθέσεις του τρόπου λειτουργίας της Δικαιοσύνης[48]. Θέλω να επισημάνω ότι υπάρχουν Ηγεσίες της Δικαιοσύνης που παραμελούν να πατάξουν το θλιβερό φαινόμενο της παραγκώνισης του καθήκοντος δικαστικών λειτουργών που αμελούν να εκδώσουν εγκαίρως δικαστικές αποφάσεις με αποτέλεσμα τις συνεχείς καταδίκες της Χώρας από το ΕΣΔΑ[49].

---

48. Βλ. Μιχάλης Ντόστας – Πρωτόδικης, «Η επικείμενη Αναθεώρηση του Συντάγματος και η Δικαιοσύνη» (δημοσίευση στο http://www.ethemis.gr/).

49. Το 65% των καταδικαστικών αποφάσεων έως το 2018 κατά της Ελλάδος είναι για καθυστερήσεις στη Δικαιοσύνη με 534 καταδικαστικές αποφάσεις.. Αυτό αποκαλύπτει η μακρά λίστα με καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Ελλάδος από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. ΠΗΓΗ: capital.gr.

Σε κάθε περίπτωση η Συνταγματική Αναθεώρηση θα μπορούσε να δώσει πολλά περισσότερα και μάλιστα στον κρίσιμο τομέα της απονομής της δικαιοσύνης, θα μπορούσε να ανακόψει την «επέμβαση» της Πολιτικής εξουσίας στα ζητήματα εσωτερικής οργάνωσης της Δικαιοσύνης που έχει σαν συνέπεια την άμεση σχέση με την δικαστική Ανεξαρτησία. Η Ελληνική Βουλή στην Αναθεωρητική Λειτουργία της στο παρελθόν δεν θέλησε ν' ακούσει την σώφρονα πρόταση του Συμβουλίου της Επικράτειας για τον τρόπο επιλογής της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης, όπως η πρόταση αυτή διατυπώνεται στη Απόφαση της Ολομέλειας 6/2000, ούτε έκανε τον κόπο να λάβει υπ' όψη της την εισήγηση της Επιτροπής του ΣτΕ για τη Αναθεώρηση με αριθμό 3/2000 Απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ (βλ. και την 14/1998 Διοικητική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου). Αν επιθυμούν οι εκάστοτε κυβερνώντες να καταστήσουν την δικαιοσύνη πραγματικά Ανεξάρτητη τότε πρέπει να αποφασίσουν να αφήσουν την επιλογή της Ηγεσίας της στην ίδια και με σημαντικό κριτήριο επιλογής την Αρχαιότητα αλλά και την απόδοση που να προέρχεται από ουσιαστικές αξιολογήσεις και όχι την τυπική αναφορά παρατηρήσεων στις Εκθέσεις. Δεν μπορούμε να μην παρατηρήσουμε ότι προέχει η ουσιαστική τακτική αξιολόγηση όλων των παραγόντων απονομής της Δικαιοσύνης πράγμα που αποτελεί

παράγοντα σημαντικό στην Δικαστική Ανεξαρτησία. Όλοι πλέον εισηγούνται τροποποίηση της διαδικασίας επιλογής της ηγεσίας της Δικαιοσύνης του άρθρου 90 Σ. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τρόπος που σήμερα εφαρμόζεται η η επιλογή να γίνεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, με την παρεμβολή της διαδικασίας της Βουλής, έχει πολλές φορές επικριθεί λόγω επιλογών, που έγιναν με καθαρά πολιτικά κριτήρια ή κατά βάναυση παραβίαση της ιεραρχίας, στο απώτερο παρελθόν και χρειάζεται δραστική αλλαγή.

Ι.- Επιλογή της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης από τις Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων και το Υπουργικό Συμβούλιο (άρθρο 90 Σ)

Για τον εξορθολογισμό αυτής της διαδικασίας προτείνεται:

i.Η επιλογή Αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων:

Να γίνεται από την Ολομέλεια του οικείου δικαστηρίου, όμως να περιορίζεται μεταξύ των αρχαιότερων δικαστών του οικείου δικαστηρίου.

1) Η επιλογή προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων;

Ο Πρόεδρος προτείνονται τρείς Αντιπρόεδροι από την Ολομέλεια του οικείου δικαστηρίου, μεταξύ των Αντιπροέδρων του δικαστηρίου αυτού και τελικά την επιλογή να ενεργεί το Υπουργικό Συμβούλιο μεταξύ των προτεινομένων.

Το αυτό κατ' αναλογίαν θα πρέπει να ισχύσει και για τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου.

ii.Θητεία

Ερώτημα τίθεται αν θα πρέπει να θεσπισθεί θητεία και για τους Αντιπροέδρους των Ανωτάτων Δικαστηρίων.

Ήδη με συνταγματική διάταξη ορίζεται ότι η θητεία του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικράτειας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και των Γενικών Επιτρόπων των Διοικητικών Δικαστηρίων και του Ελεγκτικού Συνεδρίου δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη των τεσσάρων ετών, ακόμη και αν ο δικαστικός λειτουργός, που κατέχει τη θέση, δεν καταλαμβάνεται από το όριο ηλικίας. Θεωρώ ότι δεν μπορεί να υπάρξει θητεία για τους Αντιπροέδρους η δε θητεία των Προέδρων κλπ να αυξηθεί στα πέντε έτη, όμως ουδείς να προάγεται εάν καταλαμβάνεται από το όριο ηλικίας τα επόμενα δυο έτη.

iii.- Όριο ηλικίας δικαστικών λειτουργών (άρθρο 88 § 5 Σ)

Τροποποίηση της διατάξεως με κατάργηση της διάταξης και σκοπό την καθιέρωση νομοθετικά ενιαίου ορίου ηλικίας ανεξαρτήτως βαθμού του εβδομηκοστού έτους.

ΙΙ.- Κατάργηση κάθε ελέγχου του Υπουργού Δικαιοσύνης

Κατάργηση κάθε ελέγχου του Υπουργού Δικαιοσύνης για την άσκηση πειθαρχικής αγωγής κατά δικαστικού λειτουργού, για διαφωνία σε προσαγωγή δικαστικού

λειτουργού (άρθρο 91 Σ), ειδικότερα:

α) Κατάργηση της διατάξεως του άρθρου 91 § 3 Σ: «3. .... Τήν πειθαρχική αγωγή εγείρει και ο Υπουργός της Δικαιοσύνης».

β) Κατάργηση της διατάξεως του άρθρου 91 § 3: «3. Αν ο Υπουργός Δικαιοσύνης διαφωνεί με την κρίση ανώτατου δικαστικού συμβουλίου, μπορεί να παραπέμπει το ζήτημα στην ολομέλεια του οικείου ανώτατου δικαστηρίου, όπως νόμος ορίζει» και της διατάξεως του άρθρου 91 § 4: «§ 4. Οι αποφάσεις της ολομέλειας ως δευτεροβάθμιου ανώτατου δικαστικού συμβουλίου για το ζήτημα που έχει παραπεμφθεί σε αυτήν, καθώς και οι αποφάσεις του ανώτατου δικαστικού συμβουλίου, είναι υποχρεωτικές[50]».

2.1.2.- Ο έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων

1.-ΑΕΔ

Η αναβίβαση του ΑΕΔ[51], σε **«Συνταγματικό» Δικαστήριο** που θα επιλύει τελικώς τα πάσης φύσεως συνταγματικά ζητήματα, με την χορήγηση δικαιώματος ατομικής προσφυγής από οποιονδήποτε πολίτη και την καθιέρωση

50. Για τον Υπουργό.

51. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο θεσμοθετείται με βάση το άρθρο 100 του Συντάγματος, έχει αρμοδιότητες εκλογοδικείου (έκπτωση βουλευτών λόγω κωλύματος ή ασυμβιβάστου, έλεγχος δημοψηφίσματος) και αρμοδιότητα να επιλύει τη σύγκρουση απόψεων ανώτατων δικαστηρίων σχετικά με την έννοια ή τη συμφωνία με το Σύνταγμα διατάξεων τυπικού νόμου.

προληπτικού ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων και των κανονιστικών πράξεων από το Συμβούλιο της Επικράτειας.

Προτείνεται βέβαια να διατηρήσουν όλα τα δικαστήρια (όλων των βαθμίδων και δικαιοδοσιών) το συγκεκριμένο έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων με ειδικότερες ρυθμίσεις και επιβάλλεται ο αυστηρός προληπτικός δικαστικός έλεγχος των Πράξεων Νομοθετικού Περιεχομένου. Όλες χωρίς καμιά εξαίρεση οι πράξεις των άλλων λειτουργιών (Εκτελεστικής και νομοθετικής και πλέον και των interna corporis (εσωτερικά ζητήματα) της Βουλής) προτείνεται να ελέγχονται από τα δικαστήρια (βλ. τις 18/1871 και 23/1897 αποφάσεις του ΑΠ) κατά το άρθρο 93 παρ. 4Σ[52]. Έτσι να ισχύει ως γενικός κανόνας καμμιά πράξη των οργάνων της Πολιτείας να μην παραμένει δικαστικά ανέλεγκτη.[53]

2.-Ο διάχυτος έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων

Η άποψη της διατήρησης του υπάρχοντας συστήματος του διάχυτου ελέγχου[54] έχει σημαντικά πλεονεκτήματα και πρέπει να διατηρηθεί παρά με την ανωτέρω

---

52. Βλ. Νικολάου Κλαμαρή «Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και οι Συνταγματικές Αναθεωρήσεις από χθες στο σήμερα» «Δικαστική Ανεξαρτησία και έλεγχος της συνταγματικότητας (1911-2006)», Ανάτυπο ημερίδας 27.11.2006.

53 Βλ. την ιστορική Ολ.ΣτΕ 1501/2014,ΔΕΚ: Francovich (EU:C:1991:428), Brasserie du Pêcheur (EU:C:1996:79), Köbler (EU:C:2003:513) ΕΔΔΑ της 20.12.2022, Μπακογιάννη κατά Ελλάδας: (προσφ. υπ' αρ. 31012/2019.

54. Με τον ν. 3900/2010 νομίζω επιτυγχάνεται περιορισμός του διάχυτου ελέγχου Βλ. Τάσος Γ. Προυσανίδης, Ο Νόμος 3900/2010, Οι θεσμικές αλλαγές στη Δικονομία του Συμβουλίου της Επικράτειας. Δημοσιευμένο στην ΕΔΔΔ 2011. 898 επ.

προτεινομένη ρύθμιση, όπως, είπε ο Σύμβουλος του ΣτΕ Ν. Ρόζος: «η αφηρημένη και "εν κενώ" ερμηνεία του Συντάγματος από το Συνταγματικό Δικαστήριο έχει το μέγιστο μειονέκτημα ότι το τυχόν σφάλμα δεν διορθώνεται, ενώ με το σύστημα του διάχυτου ελέγχου δίνονται πολλοί ερμηνευτικοί χρωματισμοί στους νόμους και το Σύνταγμα, ανάλογα με την εξέλιξη των συνθηκών και των ηθών, της ζωής δηλαδή, και το πλήθος των περιπτώσεων. Τέλος, είναι οποτεδήποτε δυνατή η διόρθωση της εσφαλμένης κρίσεως. Δεν πρέπει επίσης να παραράται το ότι με την ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου[55] θα επιβραδυνθεί κατά πολύ η απονομή της δικαιοσύνης και θα μειωθεί η εφαρμογή του Συνταγματικού Δικαίου.

Ειδικότερα, η προβολή λόγου περί αντισυνταγματικότητας θα είναι προνόμιο μόνον εκείνων που θα έχουν την οικονομική δυνατότητα να διαρκέσει μεγάλο χρονικό διάστημα η δίκη. Συνεπώς θα προτιμάται η προβολή λόγων περί αντιθέσεως στο κοινοτικό δίκαιο και στην ΕΣΔΑ. Για όλους αυτούς τους λόγους, η ίδρυση Συνταγματικού Δικαίου στην Ελλάδα, πέραν του ότι είναι αντίθετη στη συνταγματική μας παράδοση και του ότι γεννά πολύ περισσότερα προβλήματα απ' όσα επιλύει, είναι ύποπτη, ανεξήγητη και αποκρουστέα»[56]. Άλλωστε

---

55. Βλ. Γεώργιος Γεραπετρίτης «Συνταγματικό Δικαστήριο στην Ελλάδα: Μία όψιμη εμφύτευση» (2006) Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου 53.

56. Βλ. Ν. Ρόζος, Σύμβουλος Επικράτειας, Δ.Ν. σε Περιοδικό Δίκη Έτος [2006] - Ιούλιος - Αύγουστος 2006 «Η ίδρυση Συνταγματικού Δικαστηρίου με την προσεχή αναθεώρηση του

όπως είπε και ο Αντιπρόεδρος του ΑΠ ε.τ. κ. Κυριτσάκης: «Ο "διάχυτος" δικαστικός έλεγχος, όπως ισχύει σήμερα (άρθρ. 93 παρ. 4 Συντάγματος), επιβάλλεται και, πρέπει, να διατηρηθεί, αφού αυτό αποτελεί, ιστορικό και ουσιαστικώς ορθό επίτευγμα της δημοκρατίας και ειδικότερη έκφραση και εφαρμογή της ιεραρχίας των κανόνων του δικαίου, ουσιαστικό στοιχείο της Λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστών και εν τελεί θεμελιώδη εγγύηση του κράτους δικαίου. Όπως έχει αποκρυσταλλωθεί στη συνείδηση των νομικών και όσων από τους πολίτες έχουν γνώση του θέματος, ο διάχυτος έλεγχος αποτελεί το στολίδι της νομολογίας και της ελληνικής έννομης τάξης και συναρτάται απόλυτα με το δεδικασμένο»[57].

2.1.3. Διαφάνεια στη Δικαιοσύνη

Ι. Θεσμοθέτηση του «Ανωτάτου Συμβουλίου της Δικαιοσύνης»

Θεσμοθέτηση του «Ανωτάτου Συμβουλίου της Δικαιοσύνης» που θα είναι και το «Εθνικό Συμβούλιο Μεταρρύθμισης Δικαιοσύνης», δηλαδή ενός συμβουλευτικού οργάνου της Πολιτείας, ήτοι μιας συντονιστικής επιτροπής από όλους τους λειτουργούς της δικαιοσύνης με θεσμική ιδιότητα (ηγεσίες δικαστηρίων συνδικαλιστικές

Συντάγματος».

57. Βλ. Δημ. Κυριτσάκης, Αναθεώρηση του Συντάγματος, Νομικά Χρονικά Ε.ΝΟ.Β.Ε. – Εκδόσεις Σάκκουλα, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2006 - Τεύχος 40.

οργανώσεις δικαστών, Ολομέλεια Δικηγόρων, Συμβολαιογράφων), που να θέσουν το ζήτημα του τι πρέπει να γίνει για την βελτίωση του όλου συστήματος απονομής της δικαιοσύνης.

Το ζήτημα της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος δεν μπορεί να προχωρήσει εάν δεν υπάρχει ένας ανώτατος φορέας που θα έχει την ευθύνη του κι αυτός ο φορέας πρέπει να απηχεί τις απόψεις όλων των παραγόντων της δικαιοσύνης, ώστε να ενεργεί με την αναγκαία συναίνεση. Υπάρχει ένα επιτυχημένο πρότυπο το ΔΣ της Σχολής Δικαστών ΕΣΔΙ. Το ζήτημα της απονομής της Δικαιοσύνης, δεν μπορεί να επιλύεται κάθε φορά αποσπασματικά. Εκείνοι που μετέχουν πρέπει να ξέρουν τις συνέπειες των αποφάσεων τους με σεβασμό στη Δημοκρατία και τον πολίτη.

ΙΙ.- Λογοδοσία της Δικαιοσύνης - Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων[58]

Είναι αυτονόητο ότι η κρατική Εξουσία με οποιαδήποτε μορφή της, πρέπει να ασκείται σύμφωνα με το Σύνταγμα, την ΕΣΔΑ, και την Ευρωπαϊκή έννομη τάξη και υπόκειται σε πλήρη έλεγχο της δικαστικής εξουσίας. Σύμφωνα με το άρθρο 26 Συντάγματος η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια και οι αποφάσεις

[58] Βλ. εκτενώς: Μιχ. Ν. Πικραμένος στο εξαίρετο βιβλίο του: «Η λογοδοσία των δικαστών στη δημοκρατία: δημόσια εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη», Ευρασία, Αθήνα 2022).

των εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού. Το Σύνταγμα προβλέπει την υποχρέωση των δικαστών να μην εφαρμόζουν νόμους, οι οποίοι αντίκεινται στο Σύνταγμα (άρθρο 93 παρ. 4 Συντάγματος) και αφετέρου προβλέπει ότι οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους (άρθρο 87 παρ. 2 Συντάγματος).

Η Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης δεν σημαίνει ότι είναι ανέλεγκτη. Λογοδοσία της δικαστικής εξουσίας συνίσταται αφενός στον έλεγχο των δικαστικών αποφάσεων μέσω των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων που ασκούνται εναντίον τους και στην πειθαρχική και ποινική ευθύνη των δικαστών και αφετέρου στην υποχρέωση που επιβάλλεται από το Συντάγματος που ορίζει στο άρθρο 93 ότι οι αποφάσεις των δικαστηρίων πρέπει να είναι αιτιολογημένες και ν' απαγγέλλονται σε δημοσία συνεδρίαση. Υπάρχουν αποτελεσματικοί μηχανισμοί ελέγχου[59]. Όμως το κρίσιμο για την λογοδοσία είναι έλλειψη ουσιαστικής αξιολόγησης όλων και χωρίς εξαίρεση των Ελλήνων δικαστών. Η αξιολόγηση προϋποθέτει πραγματική Επιθεώρηση.

ΙΙΙ. Συμμόρφωση στις αποφάσεις ΕΔΔΑ,ΔΕΕ

Δεν πρέπει να αγνοείται ότι υπάρχουν δύο δικαστήρια,

59. Δημητρίου Γ. Ράϊκου, «Δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία: πειθαρχικός έλεγχος των δικαστικών λειτουργών για σφάλματα της δικανικής κρίσης», Σάκουλας 2008 (ιδίως σελίδες 88-96).

το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Ε-ΔΔΑ) και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), από τα οποία με τον έναν ή τον άλλο τρόπο δίνουν λύσεις σε πολύ σημαντικά ζητήματα, όπως στην περίπτωση του «βασικού μετόχου[60]», που αφορούσε τροποποίηση του άρθρου 14 § 9 Σ, την υπόθεση του ασυμβίβαστου ασκήσεως επαγγέλματος από βουλευτή, που αφορούσε τροποποίηση του άρθρου 57 του Συντάγματος[61], την περίπτωση μη παροχής αδείας από την Βουλή για την άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος βουλευτή-Υπουργού[62].(βλ ΕΔΔΑ υπόθεση Μπακογιάννη κατά Ελλάδος της 20.12.22 (αριθ. προσφ. 31012/19). **Οι αποφάσεις των διεθνών αυτών δικαστηρίων επηρεάζουν άμεσα την λειτουργία των θεσμών και την ζωή μας.** Αυτό είναι ένα ζήτημα που δεν μπορεί να αφήνει αδιάφορη την λειτουργία της Δικαιοσύνης και πρέπει να γίνονται σεβαστές οι αποφάσεις της και να εφαρμόζονται άμεσα από την Διοίκηση, **πράγμα που πρέπει να προστεθεί ρητά στην διάταξη του άρθρου 95 § 5 του Συντάγματος**.

Στην αναθεώρηση του 2001, λόγω της απόφασης

---

60. Αθ. Τσεβάς, Το ασυμβίβαστο του «βασικού μετόχου» μεταξύ ελευθερίας της επικοινωνίας και του κοινοτικού δικαίου των δημοσίων συμβάσεων, ΔιΜΜΕ, 3/2004. 323-338.

61. ΕΔΔΑ Υπόθεση Λυκουρέζος κατά Ελλάδας (Προσφυγή αριθ. 33554/03)

62. Βλ. ΕΔΔΑ υπόθεση Μπακογιάννη κατά Ελλάδος της 20.12.22 (αριθ. προσφ. 31012/19) είναι μια σημαντική απόφαση, με την οποία κρίθηκε ότι η πρόσβαση σε δικαστήριο είναι ένα θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη που θεσπίζεται ως ειδική έκφανση της δίκαιης δίκης στο άρθρο 6 § 1 της ΕΣΔΑ και στο άρθρο 14 § 1 του ΔΣΑ ΠΔ,. της απόφασης ΕΔΔΑ της 11.2.2010, Συγγελίδης κατά Ελλάδος Αριθ. προσφυγής: 24895/07 Β) της απόφασης ΕΔΔΑ «Σαββαΐδου κατά Ελλάδας» της 31.1.2023),

HORNSBY (18357/91) τροποποιήθηκε το άρθρο 95 Σ και θεσπίστηκε η υποχρέωση της Διοίκησης να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις. Συνεπεία της απόφασης Θλιμμένος (34369/97), με ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 4 Σ., δόθηκε η δυνατότητα εναλλακτικής θητείας στους αντιρρησίες συνείδησης. Συνεπεία της απόφασης Τσίρλης και Κουλουμπάς κλπ (19233/91), τροποποιήθηκε η διάταξη του Άρθρου 93§3Σ. Στην αναθεώρηση του 2008 λόγω της απόφασης Λυκουρέζου (33554/03) τροποποιήθηκε το άρθρο 57 Σ, ώστε να καταργηθεί το απόλυτο ασυμβίβαστο της βουλευτικής ιδιότητας και στην αναθεώρηση του 2019 τροποποιήθηκε το σχετικό άρθρο 86 για την ασυλία των Βουλευτών.

Η εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως θεμελιώδης προϋπόθεση σεβασμού της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Αυτονόητη είναι ευθύνη του κράτους και από παράνομες πράξεις οργάνων του για αποζημίωση[63] από πρόδηλο σφάλμα του δικαστικού λειτουργού. [64]**Το ΕΔΔΑ** με αφορμή την 800/2021 απόφαση του ΣτΕ, εξέδωσε την ιστορική Απόφαση του

---

[63] «Το Σύνταγμα δεν ανέχεται να παραμένουν αναποζημίωτες ζημίες που κάποιος υφίσταται από ενέργειες οποιουδήποτε κρατικού οργάνου». (ΣτΕ 2527/2019).

64. Βλ. 1501/2014, 2527/2019 contra ΣτΕ 799-803/ 2021 αποφάσεις ΟλΣτΕ και Αντώνης Αργυρός, «Αστική Ευθύνη του Δημοσίου, Το Δικαίωμα Αποζημίωσης» Νομική Βιβλιοθήκη, 2021.

στην «ΥΠΟΘΕΣΗ ΖΟΥΜΠΟΥΛΙΔΗΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ (ΝΟ. 3) (57246/21)» και έκρινε ότι σύμφωνα με άρθρο 6 παρ 1 της ΕΣΔΑ, δεν μπορεί να εμποδισθεί η άσκηση αγωγής αποζημιώσεως[65] κατά τις διατάξεις των άρθρων 105-106 ΕισΝΑΚ, υφισταμένης αστικής ευθύνης του δημοσίου, από πράξεις των οργάνων του Κράτους και μάλιστα της δικαστικής λειτουργίας (βλ. ΣτΕ 2168/2016 επταμ., 48/2016 επταμ., 1330/2016).

2.1.4.- Οι αρμοδιότητες του ΠτΔ

Η **ενδυνάμωση**[66] **των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας**, όπως αυτές ίσχυαν υπό το αρχικό Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 35: Αρμοδιότητες που δεν έχρηζαν υπουργικής υπογραφής, άρθρα 38 § 3, 39 § 1: Σύγκληση του Υπουργικού Συμβουλίου και του Συμβουλίου της Δημοκρατίας υπό τη προεδρία του, άρθρο 42: Κύρωση των νόμων, άρθρο: 48 Κήρυξη της χώρας σε κατάσταση πολιορκίας, άρθρο 37: Διορισμός Πρωθυπουργού, άρθρο 38: Παύση της Κυβερνήσεως), με σκοπό την

---

[65] Βλ. Αντώνης Αργυρός «Αστική Ευθύνη του Δημοσίου, Το Δικαίωμα Αποζημίωσης» Νομική Βιβλιοθήκη, 2023 β έκδοση.
Βλ. Πρ. Παυλόπουλος, τ. ΠτΔ, ομιλία κατά την ανακήρυξή του ως επίτιμου διδάκτορα της Νομικής Σχολής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης με θέμα: "Η Συνταγματική κατοχύρωση της αστικής ευθύνης του Δημοσίου" με αφορμή την απόφαση ΣτΕ (Ολ.) 1501/2014

66. Στο Συνταγματικό Δίκαιο του καθηγητή Φ. Σπυρόπουλου (εκδ. Αντ. Σάκκουλα, 2006) σ. 348 αναφέρεται ότι: «Στην Αναθεώρηση του 2001 δεν τέθηκε ζήτημα ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων του Προέδρου. Σιωπηρώς έγινε δεκτός ο περιορισμός τους το 1986».

δημιουργία ισορροπίας μεταξύ των αρμοδιοτήτων του Προέδρου της Δημοκρατίας και των εκλεγμένων Κυβερνήσεων. Εφικτό θα ήταν να «επανέλθουν» οι αρμοδιότητες που διέθετε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πριν από την αναθεώρηση του 1985. Οι αρμοδιότητες αυτές (προ του 1985) του ΠτΔ ήταν σαφείς, συγκεκριμένες και διατηρούσαν ένα καθεστώς ισορροπίας στη συνύπαρξή του με τις εκλεγμένες κυβερνήσεις.

Ο ΠτΔ να εκλέγεται για μια μόνο θητεία έξι ετών, χωρίς δικαίωμα επανεκλογής.

2.1.5.-Εκπαίδευση

Η Πολιτεία πρέπει να εγγυάται την ποιοτική δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση. Να υφίσταται η δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών Πανεπιστημίων: κρίνεται αναγκαία η αναθεώρηση του άρθρου 16 Σ και της απόλυτης απαγόρευσης δραστηριοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας όσον αφορά την παροχή ανώτατης εκπαίδευσης. Πυρήνας της προτεινόμενης συνταγματικής ρύθμισης αποτελεί η δυνατότητα ίδρυσης και λειτουργίας ανώτατων σχολών αποκλειστικώς και μόνο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα από ιδιώτες, υπό τον αυστηρό έλεγχο και την εποπτεία του Κράτους με ενδυνάμωση και πλήρη ανεξαρτησία των Δημόσιων ΑΕΙ.

2.1.6.-Υπηρεσιακή Κυβέρνηση

Την τροποποίηση του άρθρου 37 § 3 Σ για την **«υπηρεσιακή κυβέρνηση»**[67]. Όταν κανένα κόμμα δεν κατορθώνει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση είτε μετά από εκλογές είτε μετά την απαλλαγή της προηγούμενης κυβέρνησης από τα καθήκοντά της, λόγω παραίτησής της ή απόσυρσης της εμπιστοσύνης της Βουλής. Αν κανένα κόμμα δεν μπορέσει να σχηματίσει κυβέρνηση που να έχει την εμπιστοσύνη της Βουλής, τότε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 37 § 3 του Συντάγματος, επιδιώκει το σχηματισμό Κυβέρνησης από όλα τα κόμματα της Βουλής για τη διενέργεια εκλογών και διαλύει τη Βουλή. Αν ούτε αυτό καταστεί δυνατόν, τότε αναθέτει στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου το σχηματισμό Κυβέρνησης όσο το δυνατόν ευρύτερης αποδοχής, για να διενεργήσει εκλογές, και διαλύει τη Βουλή. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει τη διακριτική ευχέρεια να επιλέξει ποιον θα διορίσει Πρωθυπουργό ανάμεσα στους Προέδρους των τριών ανώτατων δικαστηρίων της χώρας, με γνώμονα πάντα την όσο το δυνατόν ευρύτερη αποδοχή του. η πρακτική των υπηρεσιακών κυβερνήσεων. **Η διάταξη πρέπει να τροποποιηθεί και ο**

67. «Η υπηρεσιακή κυβέρνησις πρέπει να εγκαταληφθή άπαξ δια παντός, διότι είναι παραφθοράς του πολιτεύματος, αντισυνταγματικής αναστολής του κοινοβουλευτικού συστήματος, θεσμοποιημένη ομολογία της αδυναμίας των πολιτικών κομμάτων να διενεργήσουν τιμίας εκλογάς και μόνιμον εμπόδιον εις το να δημιουργηθούν ποτέ τέτοια πίστις και τέτοια συνείδησις πολιτικής ευθύνης» υπεστήριξε ο διακεκριμένος καθηγητής του Δημοσίου Δικαίου Φαίδων Βεγλερής (1903-1998).

απερχόμενος πρωθυπουργός και η κυβέρνηση να παραμένουν στη διακυβέρνηση μέχρι να σχηματίσει ο ίδιος ή ο νέος πρωθυπουργός κυβέρνηση, με βάση τα αποτελέσματα των εκλογών.

2.1.7.- Άρθρο 51 Σ – Η ηλεκτρονική ψήφος στις βουλευτικές εκλογές και η ψήφος των αποδήμων:

1.- Να δοθεί σε όλους τους εκτός Επικρατείας Έλληνες εκλογείς τους εγγεγραμμένους στους εκλογικούς καταλόγους η δυνατότητα να ψηφίζουν από το εξωτερικό, χωρίς καμμιά άλλη προϋπόθεση.

2.- Την υιοθέτηση, είτε αποκλειστικά, είτε διαζευκτικά, της ηλεκτρονικής ή επιστολικής ή της φυσικής/αυτοπρόσωπης μεθόδου ψήφου για όλους τους ψηφοφόρους.

2.1.8.- Η προστασία περιβάλλοντος

Την αναμόρφωση και επαναδιατύπωση του άρθρου 24 του Συντάγματος για την προστασία του περιβάλλοντος.

Α) Να αναγνωριστεί ως συνταγματική υποχρέωση του κράτους η βιώσιμη ανάπτυξη, αλλά και η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η διαφύλαξη των υδάτινων πόρων και η ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Β) Να καταστεί ρητή η υποχρέωση να κηρύσσονται αναδασωτέα και να μη διατίθενται για άλλον προορισμό

δημόσια και ιδιωτικά δάση που καταστράφηκαν από πυρκαγιά, ενώ να προβλέπονται και κυρώσεις για τους τυχόν παραβάτες.

Γ) Να απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών, εκτός αν προκύπτει άλλη χρήση, την οποία να επιβάλει «επιτακτικό δημόσιο συμφέρον».

Δ) Η χωροταξική και πολεοδομική πολιτική να σέβεται και να προάγει την έννοια του περιβαλλοντικού ισοζυγίου.

2.1.9.- Κατοχύρωση της ισότητας ευκαιριών και αξιοκρατίας (Άρθρο 4 Σ)

Η επιλογή προσώπων για την κατάληψη θέσεων ευθύνης στη Δημόσια Διοίκηση, με αποκλειστικό γνώμονα τις ικανότητες και τα προσόντα τους θα έπρεπε να αποτελεί αυτονόητη πρακτική σε κάθε Πολιτεία που διαθέτει υψηλό επίπεδο πολιτικού και νομικού πολιτισμού. Η σταδιοδρομία του δημόσιου υπαλλήλου με βάση την προσωπική του αξία και η ισότιμη αντιμετώπισή του κατά την υπηρεσιακή του εξέλιξη αποτελούν στοιχειώδεις κανόνες για τη λειτουργία κάθε συστήματος διοικητικής οργάνωσης που σέβεται τη συνταγματική νομιμότητα και επιδιώκει τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητάς του. Η εφαρμογή των κανόνων αυτών χρειάζεται περαιτέρω ενίσχυση σε συνδυασμό και με την ρύθμιση για το ΑΣΕΠ βλ

κατωτέρω

2.1.10.-Αξιοπρεπής διαβίωση

Το κράτος να μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και να ενθαρρύνει με θετικές δράσεις τον εθελοντισμό (Άρθρο 25 Σ).

2.1.12.- Βουλή – Βουλευτές – Υπουργοί – Προνόμια – Δίωξη

2.1.12.1.- Οι βουλευτές

Η αύξηση των βουλευτών Επικράτειας σε 100 χωρίς δικαίωμα επανεκλογής και μείωση του αριθμού των βουλευτών σε 200. Τα μέλη της Κυβερνήσεως να μην υπερβαίνουν τους 20.

2.1.12.2.-Η κατάργηση κάθε μορφής προνομίου ή ασυλίας για τους βουλευτές και Υπουργούς.

Η τροποποίηση του άρθρου 62 Σ και η πλήρης κατάργηση του άρθρου 86 Σ: Η ασυλία δεν ισχύει όταν ένας βουλευτής ή Υπουργός καταληφθεί επ' αυτοφώρω διαπράττων κακούργημα ή πλημμέλημα.

Όλοι πρέπει να υπάγονται στο φυσικό δικαστή στον οποίο υπάγονται και οι πολίτες η εξαίρεση που πρέπει να υπάρχει όταν υπάρχει ζήτημα που αφορά την άσκηση

των καθηκόντων.

2.1.12.3.– Άρθρο 62 Σ: (Ακαταδίωκτο των βουλευτών)

> Σύμφωνα με την ισχύουσα διάταξη: «Όσο διαρκεί η βουλευτική περίοδος, ο βουλευτής δεν διώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με άλλο τρόπο περιορίζεται χωρίς άδεια του Σώματος. Επίσης δεν διώκεται για πολιτικά εγκλήματα βουλευτής της Βουλής που διαλύθηκε, από τη διάλυσή της και έως την ανακήρυξη των βουλευτών της νέας Βουλής. Η σχετική άδεια δίδεται από τη Βουλή υποχρεωτικά εφόσον η αίτηση της εισαγγελικής αρχής αφορά αδίκημα το οποίο δεν συνδέεται με την άσκηση των καθηκόντων ή την πολιτική δραστηριότητα του βουλευτή. Η Βουλή, με ευθύνη του Προέδρου της, αποφαίνεται υποχρεωτικά σχετικά με το αίτημα μέσα σε τρεις μήνες αφότου η αίτηση του εισαγγελέα για δίωξη διαβιβάστηκε στον Πρόεδρο της Βουλής. Η τρίμηνη προθεσμία αναστέλλεται κατά τη διάρκεια των διακοπών της Βουλής. Δεν απαιτείται άδεια για τα αυτόφωρα κακουργήματα».

Το εύρος εφαρμογής του άρθρου 62 Σ βρίσκεται, υπό έντονη αμφισβήτηση, ύστερα από τις πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ (βλ. υπόθεση Μπακογιάννη κατά Ελλάδος, Συγγελίδης κατά Ελλάδος της 11ης Φεβρουαρίου 2010 (προσφυγή 24895/07).

Η διάταξη τού άρθρου 62 Σ θα μπορούσε να τροποποιηθεί με την προσθήκη ότι δεν απαιτείται άδεια και για

τα αυτόφωρα κακουργήματα και πλημμελήματα καθώς και για τα αδικήματα που αποτελούν κώλυμα διορισμού δημοσίου υπαλλήλου[68] και ότι απαιτείται πάντοτε η **αιτιολογημένη γνώμη του Εισαγγελέα του ΑΠ** προκειμένου να διαβιβασθεί αίτημα άρσεως ασυλίας. Περαιτέρω να προβλεφθεί ειδική δωσιδικία των βουλευτών για όλα τα αδικήματα τους στο τριμελές εφετείο /πενταμελές εφετείο.

2.1.12.4.- Άρθρο 86 Σ: (Δίωξη κατά μελών της Κυβέρνησης, Ειδικό Δικαστήριο)

Η σημερινή ρύθμιση του άρθρου 86 Σ είναι ατελέστατη και σκοπεί δυστυχώς στο ακαταδίωκτο αφού θεσμοθετήθηκε μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία για την ποινική δίωξη των υπουργών.

Ο πρώτος νόμος περί ευθύνης υπουργών ήταν ο ΦΠΣ του 1876, όπως τροποποιήθηκε από τον ν. ΧΕ του 1873. Το νομοθετικό αυτό καθεστώς διατηρήθηκε σε ισχύ για έναν αιώνα μέχρι την έκδοση του ν.δ. 802/1971. Οι ρυθμίσεις του τελευταίου, οι οποίες πάντως επαναλαμβάνουν τις ως τότε ισχύουσες αρχές, διατηρήθηκαν σε ισχύ και από το Σύνταγμα του 1975 με ρητή μεταβατική διάταξη (άρθρο 115 § 1) «ώσπου να εκδοθεί ο από το άρθρο

68. Κλοπή, υπεξαίρεση (κοινή και στην υπηρεσία), απάτη, εκβίαση, πλαστογραφία, απιστία δικηγόρου, δωροδοκία, δωροληψία, καταπίεση, απιστία περί την υπηρεσία, παράβαση καθήκοντος, καθ' υποτροπή συκοφαντική δυσφήμιση, καθώς και για οποιοδήποτε έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

86 § 1 προβλεπόμενος νόμος». Ο νόμος αυτός εκδόθηκε τον Ιούλιο του 1997 (ν. 2509/1997). Οι διατάξεις, όμως, εκείνες είχαν επικριθεί έντονα και έτσι κρίθηκε η ανάγκη τροποποιήσεώς τους με τον ν. 3126/2003 (ΦΕΚ Α' 66/19.03.2003). Το σχετικό άρθρο 86 του Συντάγματος αναθεωρήθηκε το 2001. Αντί να βελτιώσει τη κατάσταση την χειροτέρεψε. Η νέα ρύθμιση του άρθρου 86 Σ είναι ατυχέστατη και προβλέπει μια εξαιρετικά πολύπλοκη διαδικασία για την ποινική δίωξη των υπουργών.

Και για τους Υπουργούς να ισχύουν οι ιδίες ακριβώς προϋποθέσεις διώξεως όπως και τους βουλευτές χωρίς καμμιά εξαίρεση με μόνη διαφορά τα ακόλουθα:

2.1.12.5.-Δημιουργία μονίμου ειδικού δικαστηρίου

Α.-Το ειδικό δικαστήριο συγκροτείται με διετή θητεία με κλήρωση από 4 Αρεοπαγίτες 3. Σύμβουλους επικρατείας και προεδρεύεται από το αρχαιότερο μέλος του Αρείου Πάγου. Στην κλήρωση δεν λαμβάνουν μέρος οι Προέδροι και Αντιπρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων και όσοι δικαστικοί λειτουργοί αποχωρούν λόγω συνταξιοδοτήσεως κατά τον χρόνο θητείας του δικαστηρίου και θα έχει ισάριθμο αριθμό αναπληρωτών.

Β.- Συγκροτείται το συμβούλιο του ειδικού δικαστηρίου το οποίο αποτελείται από δύο μέλη ΑΠ και ένα συμβούλιο επικρατείας (Με πλήρη απασχόληση και διετή θητεία)

Το δικαστικό Συμβούλιο του ειδικού δικαστηρίου με μόνιμη σύνθεση, θα αποφαίνεται αμετακλήτως:

α) αν θα διαβιβάζεται αίτημα του ΕισΑΠ στην Βουλή προκειμένου να αρθεί η ασυλία ή υπόθεση θα τεθεί στο αρχείο

β) εάν θα διατάξει περαιτέρω ανακριτικές πράξεις ή γ) η υπόθεση θα παραπεμφθεί στη τακτική δικαιοσύνη ή

δ) θα παραπεμφθεί με βούλευμα του στο ειδικό δικαστήριο

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ: 1.- Η Βουλή δεν θα παρεμβαίνει στη διαδικασία πλην της άρσεως της ασυλίας :

μετά γνώμη του Εισαγγελέα ΑΠ ή

βούλευμα του δικαστικού Συμβουλίου.

2.- Με αυτό τον τρόπο κάθε υποψία παρεμβάσεις ή παραμέλησης ασκήσεως διώξεως σε βουλευτή Υπουργό δεν θα μπορεί να χαρακτηριστεί ότι θα μπορεί να υπάρξει πολιτική διαδικασία που να αποτρέψει τη δίωξη.

2.1.12.6-.Βουλευτικές θητείες

Τον περιορισμό των βουλευτικών θητειών σε όχι πάνω από τρεις συνεχόμενες και την καθιέρωση πλήρους ασυμβίβαστου Υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητος.

2.1.13. Κυβέρνηση, μόνιμοι Υπουργοί και Υφυπουργοί

2.1.13.1-Μόνιμοι Υπουργοί και Υφυπουργοί

Στη 1η παράγραφο του άρθρου 81 του ισχύοντος Συντάγματος αναφέρεται ότι

> «Νόμος ρυθμίζει, τη θέση των αναπληρωτών Υπουργών και των Υπουργών χωρίς χαρτοφυλάκιο, των Υφυπουργών, που μπορεί να αποτελούν μέλη της Κυβέρνησης, καθώς και των μόνιμων υπηρεσιακών Υφυπουργών».

Μπορεί να συμπληρωθεί η διάταξη με την καθιέρωση μόνιμων Αναπληρωτών Υπουργών ή Υφυπουργών: στα Υπουργεία Παιδείας, Άμυνας και Εξωτερικών και επί του Προϋπολογισμού, με 6ετή θητεία και εκλογή τους που θα επιλέγονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ή με αυξημένη πλειοψηφία από την Βουλή και θα έχουν την ευθύνη της συνέχισης της εθνικής πολιτικής.

2.1.13.2.- Ασυμβίβαστο μεταξύ υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητας.

Να καθιερωθεί ασυμβίβαστο μεταξύ υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητας. Οι υπουργοί να κωλύονται να είναι υποψήφιοι βουλευτές μετά τη λήξη της θητείας τους, για μια βουλευτική περίοδο.

2.1.14.- Εκλογές, εκλογικός νόμος, δημοψηφίσματα

2.1.14.1.- Περιφέρειες

Η δημιουργία εκλογικών περιφερειών με γνώμονα την διαίρεση σε επίπεδο Περιφερειών, με βουλευτές

Περιφέρειας και μόνιμο εκλογικό σύστημα.

2.1.14.2.- Δημοψήφισμα

Την θέσπιση αυστηρών εγγυήσεων ως προς την διεξαγωγή δημοψηφίσματος.

2.1.14.3.- Εκλογικός νόμος:

Τροποποίηση του άρθρου 54 § 1 κατά το μέρος που ορίζει ότι ο εκλογικός νόμος ψηφίζεται με πλειοψηφία 180 ψήφων και ισχύει ***από τις μεθεπόμενες εκλογές***, με στόχο την καθιέρωση μονίμου εκλογικού συστήματος., ώστε κάτω από προϋποθέσεις να προκύπτει βιώσιμη κυβέρνηση και να αποφεύγονται έτσι οι άσκοπες εκλογικές αναμετρήσεις. Τροποποίηση του άρθρου 41 και 53 Σ, ώστε η Βουλή να μπορεί να αυτοδιαλυθεί με Απόφαση της στο τελευταίο εξάμηνο της θητείας της χωρίς την επίκληση εθνικού λόγου.

2.1.15.- Μέτρα διαφάνειας και λοιπές ρυθμίσεις

2.1.15.1.-Μισθοδικείο:

Η κατάργηση του δικαστηρίου του άρθρου 88 Σ (Μισθοδικείο) και την κατάργηση ή αναμόρφωσή του άρθρου 99 Σ (δικαστήριο αγωγών κακοδικίας). Η άμεση κατάργηση του δικαστηρίου του άρθρου 86 Σ του λεγόμενου «Μισθοδικείου». Οι μισθοί των δικαστών καθορίζονται παγίως σε αντιστοιχία προς τους μισθούς των

λοιπών λειτουργών του Κράτους, χωρίς εξαιρέσεις και ειδικές ρυθμίσεις. Τα κοινά δικαστήρια ελέγχουν τις σχετικές ρυθμίσεις. Κατάργηση της αγωγής κακοδικίας του άρθρου 99 του Σ, ο ζημιωθείς αποζημιώνεται κατά τις κοινές διατάξεις. Από το 1929, που ιδρύθηκε και συγκροτήθηκε το Ειδικό Δικαστήριο Αγωγών Κακοδικίας, στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγονται οι αγωγές κακοδικίας κατά όλων των δικαστών (τακτικής Δικαιοσύνης, διοικητικής, Ελεγκτικού Συνεδρίου) και εισαγγελέων, έχουν καταδικαστεί στη χώρα μας για κακοδικία μόνο δύο δικαστές.

2.1.15.2. «Γενικός Επίτροπος της Επικράτειας»

– **Καθιέρωση θεσμού «Γενικού Επιτρόπου της Επικράτειας»: Ανεξάρτητος δικαστικός ελεγκτής νομιμότητας**[69], (ανώτατος εν ενεργεία δικαστικός λειτουργός που θα επιλέγεται απο τις ολομέλειες των ανωτάτων δικαστηρίων εκ περιτροπής και με τετραετή θητεία) για τη διαφύλαξη της σύννομης και χρηστής διοικητικής δράσης καθώς και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Στο Γενικό Επίτροπο της Επικράτειας υπάγονται διοικητικά όλοι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του Κράτους. Ο ρόλος του ελεγκτή νομιμότητος είναι απολύτως διάφορος των αρμοδιοτήτων του ελεγκτικού συνέδριου

69. Το πλέγμα ελέγχου των τριών εξουσιών αναμεταξύ τους είναι πολύ ισχυρό, αλλά όχι επαρκές. Επιτυχημένα και διακριτά λειτουργεί η Αρχή για το ξέπλυμα.

2.1.15.1.3- Δημοσιονομική πειθαρχία

Τήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας (Άρθρα 78, 79 του Σ) ώστε να εφαρμόζονται συνταγματικά κατοχυρωμένοι δημοσιονομικοί κανόνες.

2.1.15.1.4.-Εκλογικές δαπάνες

Ο έλεγχος των εκλογικών δαπανών των κομμάτων και των υποψήφιων βουλευτών να διενεργείται αποκλειστικά από το Ελεγκτικό Συνέδριο (Άρθρο 29 του Σ)

2.1.15.1.5- Ανώτατο Συμβούλιο Δημόσιων Υπηρεσιών

Η δημιουργία του ΑΣΔΥ: (Ανώτατο Συμβούλιο Δημόσιων Υπηρεσιών) με ευθύνη την οργάνωση και τη διοίκηση του προσωπικού των δημοσίων Υπηρεσιών. Αυτό που χρειάζεται σήμερα είναι ένα νέο ΑΣΔΥ το οποίο (όπως π.χ. η Civil Service Commission στη Μ. Βρετανία) θα έχει σημαντικούς υλικούς και ανθρώπινους πόρους, ηγεσία με κύρος και αυτονομία από το κομματικοκρατικό κατεστημένο. Ένας τέτοιος οργανισμός θα μπορούσε να ελέγχεται δημοκρατικά από μια διακομματική επιτροπή του Κοινοβουλίου, με δικαστικές εγγυήσεις. Στον μηχανισμό αυτό ν' απορροφήσει (οπωσδήποτέ να μην καταργηθεί) το ΑΣΕΠ.

2.1.15.1.6.- Ανεξάρτητες Αρχές

Η επιλογή των μελών των ανεξάρτητων Αρχών γίνεται μόνο μετά από δημόσια πρόσκληση και εισήγηση του αρμοδίου υπουργού και δημοσιά ακρόαση από την Βουλή και δεν επιτρέπεται η συμμετοχή κρατικών αξιωματούχων για τέσσερα χρόνια μετά την συνταξιοδότηση τους καθώς και προσώπων που δεν έχουν τα τυπικά προσόντα να διορισθούν δημόσιοι υπάλληλοι. Η επιλογή των Προέδρων και μελών των συνταγματικών **ανεξάρτητων** αρχών γίνεται από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Τίθεται όριο ηλικίας σε όλα τα μέλη των Ανεξαρτήτων Αρχών και δεν επιτρέπεται η επανεκλογή ή παράταση της θητείας.

.

2.1.15.1.7.-Καταργηση περιττών ρυθμίσεων του Συντάγματος

Την κατάργηση ρυθμίσεων που ρυθμίζει εξαντλητικά το Σύνταγμα μας, ενώ έπρεπε να είναι αντικείμενα του κοινού νομοθέτη, όπως: α) του άρθρου 16 § 6 Β, για το όριο της ηλικίας των καθηγητών των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, β) του άρθρου 100α σχετικά με τη συγκρότηση και τη λειτουργία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, γ) της υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων των υποθηκοφυλακείων των συμβολαιογράφων και των άμισθων φύλακων υποθηκών και μεταγραφών!

3.- Επίλογος

Ο Αριστοτέλης πρώτος όρισε το πολίτευμα ως [...την τάξην ταις πόλεσι την περί *τας* αρχάς, τίνα τρόπον νενέμηνται και τι το κύριον της πολιτείας, και τι το τέλος της εκάστης κοινωνίας εστί..], (Πολιτικ. Γ' 5) ορισμός που ισχύει ακόμα και σήμερα. Η δημοκρατία είναι το πολίτευμα όπου η εξουσία πηγάζει από τον λαό, ασκείται από τον λαό και υπηρετεί τα συμφέροντα του λαού και αυτό γίνεται με κανόνες που το Σύνταγμα επιβάλλει. Έτσι η σημερινή κρίση επιβάλλει την αναθεώρηση του Συντάγματος μας για την θωράκιση της Ελληνικής Πολιτείας και την προσαρμογή της στις καινούργιες πραγματικότητες. Το μεγαλύτερο πρόβλημα δεν είναι το Σύνταγμα αλλά κυρίως η στρεβλή εφαρμογή του. Πρέπει άμεσα να ανοίξει ευρύτατος διάλογος με όλα τα μέσα ενημέρωσης και με το διαδίκτυο, όπου όλοι οι Έλληνες πολίτες θα μπορούν να καταθέτουν τις απόψεις τους, έτσι ώστε άξια να μπορούμε να έχουμε ένα νέο Σύνταγμα που υπερήφανα να λέμε:«... *Χρώμεθα γάρ πολιτεία ον ζηλούση τούς των πέλας νόμους, παράδειγμα δε μάλλον αντοί οντες τισίν ή μιμούμενοι ετέρους, καί Ονομα μεν διά το μή ές ολίγους αλλ'ές πλείονας οίκείν δημοκρατία κέκληται· μέτεστι δε κατά μεν τούς νόμους προς τά ίδια διάφορα πάσι το ίσον, κατά δε την αξίωσιν, ώς έκαστος εν τω ενδοκιμεί, ονκ απο μέρουςτο πλέον ές τά κοινά ή*

απ' αρετής προτιμάται, ονδ' ανκατά πενίαν, εχων γέ τι αγαθόν δράσαι την πόλιν, αξιώματος αφανεία κεκώλυται ...»[70].

Ανδώνης Π. Αργυρός

70. (ΘΟΥΚ 2.34.1-2.46.2: Ο Επιτάφιος του Περικλή).

Περιεχόμενα

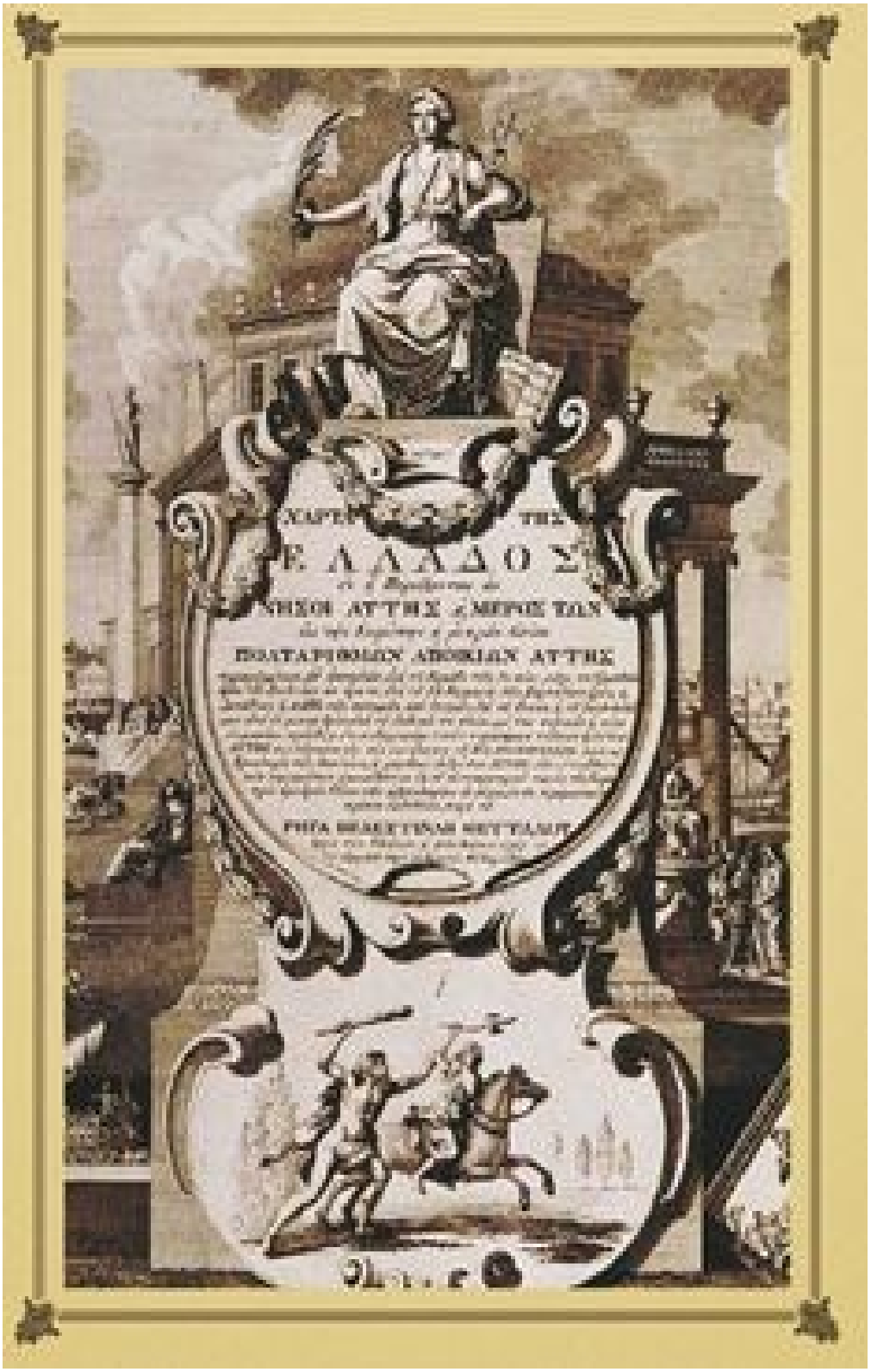
1.- Εισαγωγικά: Η επόμενη συνταγματική αναθεώρηση 5
1.1- Το Πολίτευμα της Εθνεγερσίας 5
1.2.- Σημαντικές στιγμές στην Συνταγματική μας ιστορία . 7
1.3.Ζητήματα αναθεώρησης 8
1.4. Οι αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975-2019..... 10
1.4.1.- Το Σύνταγμα της Ελλάδας του 1975 10
1.4.2.-Οι Αναθεωρήσεις του Συντάγματος 1975..... 13
1.5.- Απαιτείται νέα αναθεώρηση του Συντάγματος..... 16
1.6. Τα χαρακτηριστικά της πρότασης:..... 18
2.- Προτεινόμενες για Αναθεώρηση διατάξεις του Συντάγματος 22
2.1.- Σημαντικά ζητήματα που αφορούν την Αναθεώρηση22
2.1.1.- Η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης..... 22
I.- Επιλογή της Ηγεσίας της Δικαιοσύνης από τις Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων και το Υπουργικό Συμβούλιο (άρθρο 90 Σ)..... 26
i.Η επιλογή Αντιπροέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων:.. 26
ii.Θητεία 27
iii.- Όριο ηλικίας δικαστικών λειτουργών (άρθρο 88 § 5 Σ) 27
II.- Κατάργηση κάθε ελέγχου του Υπουργού Δικαιοσύνης 27
2.1.2.- Ο έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων 28
1.-ΑΕΔ..... 28
2.-Ο διάχυτος έλεγχος συνταγματικότητος των νόμων..... 29
2.1.3. Διαφάνεια στη Δικαιοσύνη..... 31
I. Θεσμοθέτηση του «Ανωτάτου Συμβουλίου της Δικαιοσύνης» 31
II.- Λογοδοσία της Δικαιοσύνης - Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων 32
III. Συμμόρφωση στις αποφάσεις ΕΔΔΑ,ΔΕΕ 33
2.1.4.- Οι αρμοδιότητες του ΠτΔ..... 36
2.1.5.-Εκπαίδευση..... 37
2.1.6.-Υπηρεσιακή Κυβέρνηση..... 37
2.1.7.- Άρθρο 51 Σ - Η ηλεκτρονική ψήφος στις βουλευτικές εκλογές και η ψήφος των αποδήμων: 39
2.1.8.- Η προστασία περιβάλλοντος..... 39
2.1.9.- Κατοχύρωση της ισότητας ευκαιριών και αξιοκρατίας (Άρθρο 4 Σ)..... 40
2.1.10.-Αξιοπρεπής διαβίωση 41
2.1.12.- Βουλή – Βουλευτές – Υπουργοί – Προνόμια – Δίωξη 41
2.1.12.1.- ΟΙ βουλευτές 41

2.1.12.2.-Η κατάργηση κάθε μορφής προνομίου ή ασυλίας για τους βουλευτές και Υπουργούς..... 41
2.1.12.3.- Άρθρο 62 Σ: (Ακαταδίωκτο των βουλευτών)..... 42
2.1.12.4.- Άρθρο 86 Σ: (Δίωξη κατά μελών της Κυβέρνησης, Ειδικό Δικαστήριο)..... 43
2.1.12.5.-Δημιουργία μονίμου ειδικού δικαστηρίου..... 44
2.1.12.6-.Βουλευτικές θητείες 45
2.1.13. Κυβέρνηση, μόνιμοι Υπουργοί και Υφυπουργοί..... 45
2.1.13.1-Μόνιμοι Υπουργοί και Υφυπουργοί..... 46
2.1.13.2.- Ασυμβίβαστο μεταξύ υπουργικής και βουλευτικής ιδιότητας..... 46
2.1.14.- Εκλογές, εκλογικός νόμος, δημοψηφίσματα..... 46
2.1.14.1.- Περιφέρειες..... 46
2.1.14.2.- Δημοψήφισμα 47
2.1.14.3.- Εκλογικός νόμος: 47
2.1.15.- Μέτρα διαφάνειας και λοιπές ρυθμίσεις 47
2.1.15.1.-Μισθοδικείο:..... 47
2.1.15.2. «Γενικός Επιτρόπος της Επικράτειας» 48
2.1.15.1.3- Δημοσιονομική πειθαρχία 49
2.1.15.1.4.-Εκλογικές δαπάνες..... 49
2.1.15.1.5- Ανώτατο Συμβούλιο Δημόσιων Υπηρεσιών 49
2.1.15.1.6.- Ανεξάρτητες Αρχές..... 50
2.1.15.1.7.-Καταργηση περιττων ρυθμίσεων του 50
3.- Επίλογος..... 51

COPYRIGHT 2024
ΑΝΤΩΝΗΣ Π.ΑΡΓΥΡΟΣ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 32 ΑΘΗΝΑΙ 10680
argyros.office@gmail.com

Προτάσεις αναθεώρησης διατάξεων του Συντάγματος

ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος.

Καὶ τρίτον ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, εἰς Ἐθνικὴν Συνέλευσιν συναγμένον, κηρύττει διὰ τῶν νομίμων πληρεξουσίων του ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὕπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν, καὶ συστήνει τὰς ἑξῆς θεμελιώδεις ἀρχὰς τοῦ πολιτεύματός του.

Κεφ. Α'.

Περὶ Θρησκείας.

1. Καθεὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαγγέλλε-

